

Józef Milewski

83-200 Starogard Gd.

++
dr Milewski Józef

Starogard
PAP

Jan.
M: 1618/2557

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Milewski Józef .....

J.M.-1618/2557 Som. ....

Stano genl. Gd. PAB .....

I./I. Relacja —

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 345. 1-35

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945)

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945

III./5. Inne ... a) k. 24 s. 1-25

b) k. 6 s. 1-6

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 1

VI. Fotografie dwa i ikonografii

II. Milewski Józef: - Materiały uzupełniające.

1. Bibliografia dot. muchy opomu na Kociewiu w l. 1939-1945 autorstwa Józefa Milewskiego - data wpływu 30.08.1993, mpis k. 6 s. 1-6
2. H. Ciechanowski, Wyciąg z recenzji zamieszczonej w "Zeszytach Muzeum Stutthof" nr 9/1981, mpis k. 1 s. 7
3. Józef Milewski, Uwagi do publikacji pt. "Walka podziemna na Pomorzu w l. 1939-1945, mpis k. 1 s. 8
4. Wykaz stronków z WZ-17K i współpracownicy w sądownym zakładzie karnym w Starogardzie w l. okupacji hitler. (zestawienie niepełne); 1. internowani po dywersjach kolejowych pod Zblewem 9.06.1942 i Czarne Wodę 21.06.1942 sporządzone przez Józefa Milewskiego, mpis k. 3 s. 9-11
5. Chronologia życia Józefa Milewskiego, [W:] Księga jubileuszowa królewskiego miasta Starogardu, pod red. F. Dorayzkowskiego, Starogard, 1998, t. 1, s. 553, kserokop. k. 7 s. 12-18
6. F. Weltrowski, Odszedł na wieczną wartę, mpis i art., Rodzina z 1998, kserokop. k. 5 s. 19-23
7. Pożegnaliśmy F. Milewskiego kromikensie Kociewie, Pomierania, IV 1998, s. 49, kserokop. k. 1 s. 24
8. art. Historiok nie syjei Dzienniku Baltydi, w 62 z 14 z 15.03.1993 i nekrolog z 16.03.1998, omys. k. 1 s. 25
9. List. F. Milewskiego z 15.01.1992 i notatka odrębna z. Zawackiej, mpis k. 2 s. 26-27
10. art. Józef Milewski, Laureat nagrody vertel 3

województwa + odjęcie (onyg.) kł.

k. 1 s. 29

11. art. Zaginiony czy pracuje, Dziennik Bałtycki,
& 7-8.03.1998, onyg. k. 1 s. 30

12. „Milewski Józef” (biogram), [w:]
Kozłowski E. F., Słow. biograficzny
Skarszew i okolice, Sopot 2002,
s. 273-276, kserokop. k. 2 s. 31-32

13. „Józef Milewski...”, [w:] Kozłowski F. E.,
Żyli i działali wśród nas. Bibliografia
Zmarłych działaczy PZPR woj. pomorskiego,
t. V, Sopot 2011, s. 33-35, kserokop. k. 3 s. 33-35

Bibliografia dot. ruchu oporu na Kociewiu w latach 1939-1945
autorstwa Józefa Milewskiego

Skróty używane w tekście:

KKE	Kociewski Kantor Edytorski
TMZK	Towarzystwo Miłośników Ziemi Kociewskiej
TRZZ	Towarzystwo Rozwoju Ziemi Zachodnich
RPK	Regionalna Pracownia Krajoznawcza
ZKP	Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie
s.	strona ogółem, w tym w nawiasie dot. ruchu oporu

I Historia

1. Józef Milewski. Kociewie. Zapiski Kociewskie. Zrzeszenie Kociewskie i Wojewódzki Dom Twórczości Ludowej w Gdańsku, Gdańsk 1957, s. 52/24-25/, mapka, 10 zdjęć
2. Szpęgawsk - z martyrologii mieszkańców Kociewia. Związek Bojowników o Wolność i Demokrację - Zarząd Okręgu w Gdańsku. Wydawnictwo Morskie, Gdynia 1959, s. 251. Na s. 58-114 materiały dot. ruchu oporu, mapka, szkic, zdjęcia
3. Józef Milewski. Dzieje Starogardu Gdańskiego/miasto i powiat/, Wydawnictwo Morskie, Gdynia 1959, s. 256/201-214/, mapka, zdjęcia, w tym dwa związane z ruchem oporu.
4. Józef Milewski. Kociewie w walce o utrzymanie polskości. Zarząd Wojewódzki TRZZ w Gdańsku. Gdańsk 1962, s. 103/66-72/. Mapka. Materiały konferencji popularnonaukowej zorganizowanej w Starogardzie Gd. 13 maja 1962 przez Woj. Komitet Frontu Jedności Narodu, ZW i ZP TRZZ w Starogardzie Gd. w porozumieniu z Prezydiami PRN w Starogardzie Gd. i Tczewie.
5. Józef Milewski. Sylwetki działaczy kociewskich. Materiały historyczno-ekonomiczne Kociewia/praca zbiorowa/. ZW TRZZ w Gdańsku, Gdańsk 1963, s. 207/106-161/. Materiały konferencji popularnonaukowej zorganizowanej w Tczewie 9 maja 1963 przez ZW TRZZ w Gdańsku
6. Józef Milewski. Adam Tomajer, XX wieków Skórcza. ZW TRZZ w Gdańsku. Gdańsk 1964, s. 94/37-47/. Materiały konferencji popularnonaukowej zorganizowanej w Skórczu 19 IV 1964 r. przez ZW TRZZ w Gdańsku. Załącznik: sylwetki działaczy kociewskiej, w tym członków ruchu oporu/s. 85-94/
7. Józef Milewski A. Mykaj. Nowe nad Wisłą 1256-1966. Zarządy Wojewódzkie TRZZ w Gdańsku i Bydgoszczy. Gdańsk 1966, s. 114/59-66/. Materiały konferencji popularnonaukowej zorganizowanej w Nowem nad Wisłą 12 V 1965. Załącznik: sylwetki działaczy kociewskich ze szczególnym uwzględnieniem ziemi nowskiej/s. 101-109/
8. Józef Milewski. Z walk polskiego ruchu oporu na Kociewiu z okupantem hitlerowskim. Wojskowy Przegląd "historyczny", nr 3, Warszawa 1966, s. 250-290. 4 mapki, 13 zdjęć. Wykazy niepełne grup ruchu oporu i ważniejszych akcji bojowych.

9. Józef Milewski. Z walk i męczeństwa hercerzy starogardzkich w latach 1939-1945. Starogard Gdanski, 1967, s. 50. Autor ukazuje działalność konspiracyjną hercerzy i przytacza biogramy 31 działaczy.
10. Józef Milewski. Dzieje wsi powiatu starogardzkiego. Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie. Gdańsk 1968, t. I i t. II, s. 380/łącznie/. Autor omawia historię ponad 100 wsi sołectkich wraz z ich przysiółkami, nie zapominając o ich udziale w ruchu oporu.
11. Józef Milewski. Kociewie w latach okupacji hitlerowskiej/1939-1945/. Maszynopis pracy doktorskiej napisanej w latach 1971-1973 na Wydziale Humanistycznym UMK w Toruniu pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. D. Steyera, s. 284. /145-205/. Mapki, zdjęcia. Ze względu na trudność w ustaleniu granic regionu, autor dokonał pracy na przykładzie powiatów Starogard i Tczew.
12. Józef Milewski. Kociewie w latach okupacji hitlerowskiej 1939-1945. Ludowa Spółdzielnia "Wydawnicza", Warszawa 1977, s. 266/137-197/. Publikacja jest "powtórką" pracy doktorskiej, dostosowanej do potrzeb wydawniczych. Doczekała się recenzji dra Konrada Ciechanowskiego, zamieszczonej w "Zeszytach Muzeum Stutthof" nr 4/1981, s. 196-200. Nakład 5305
13. Józef Milewski. Miejsca pamięci narodowej w Starogardzie Gdanskim s. 46 Starogard Gd. 1979, s. 16. Publikacja opracowana została z przeznaczeniem dla młodzieży głównie szkolnej.
14. Józef Milewski. Więzienie sądowe w Starogardzie 1939-1945. Referat wygłoszony na symposium naukowym pt Hitlerowskie sądownictwo, więzienie i obozy w Okręgu Rzeszy Gdansk-Prusy Zachodnie 1939-1945 w Stegnie 5/6 XI 1976 r. s. 54/21-27/. Orientacja ogólna szkic więzienia.
15. Józef Milewski. Księga imienna ^{strat ludzkich} ~~starogardzkich~~ II wojny światowej /Kociewie/. TMZK-Starogard 1983, s. 292. Jedyna tego typu w kraju publikacja zbiorcza nie tylko pomordowanych, ale też poległych w walce. Zawiera 3 mapki, w tym ośrodków ruchu oporu Kociewia.
16. Józef Milewski. Jaszczurka/1941-1945/. Starogard Gd. 1983, s. 68. Przytacza biogramy ponad 100 jaszczurkowców jak i osób z tą organizacją współpracujących.
17. Józef Milewski. Helena Lange/1894-1973/. TMZK Starogard 1984 s. 12. /3-8/. Autor omawia życiorys i działalność tej działaczki Wojskowej Służby Kobiet. Zdjęcie.
18. Józef Milewski. Zygmunt Bączkowski. TMZK Starogard Gd. 1984, s. 20/24 2-17/. Poległ jako dowódca oddziału AK w Powstaniu Warszawskim. Mapka, zdjęcie.
19. Józef Milewski. Z martyrologii Żydów na Kociewiu w latach 1939-1945. TMZK Starogard Gd. 1985, s. 22/12-14/.

wt. 2.2.1

oprac.
B/58w sprawie
osobowej
H. Lange

20. Józef Milewski. Waleria Anna Felchnerowska /1902-1984/. TMZK Starogard Gd. 1985, s. 15/2-13/. Autor omawia życiorys i działalność tej działaczki AK, w szczególności jako autorki wierszy i piosenek, pisanych "ku pokrzepieniu serc" w Stutthofie. Zdjęcia.
21. Józef Milewski. Zygmunt Grochocki 1922-1943. TMZK Starogard Gd. 1986, s. 25/3-25/. Sylwetka jaszczurkowiec, działacza francuskiego ruchu oporu. Zginął rozstrzelany w Nantes we Francji. Zdjęcia.
22. Józef Milewski. Kociwiacy w Powstaniu Warszawskim 1944 r. TMZK Starogard Gd. 1986, s. 18. Biogramy uczestników Powstania. Mapa, zdjęcia.
23. Józef Milewski. Partyzanckimi ścieżkami po Kociewiu 1939-1945 TMZK Starogard Gd. 1987, s. 33. Autor omawia pokrótce poszczególne grupy zbrojne podziemia. 2 mapki, szkice, zdjęcia.
24. Józef Milewski. Harcerz J. W. Grzybek. TMZK Starogard Gd. 1988, s. 22/7-8/. Został rozstrzelany w pierwszym okresie okupacji, ale od pierwszego dnia wojny przejawiał opór. Mapa, zdjęcie.
25. Józef Milewski. Z dziejów i tradycji harcerstwa starogardzkiego /1921-1985/. TMZK Starogard Gd. 1989, s. 106/12-27/. Na uwagę zasługuje duża operatywność patriotyczna wielu harcerzy. Zdjęcia
26. Józef Milewski. Szpęgawsk. KKE Tczew-Starogard Gd. Tczew 1989, s. 82/53-58/. Zaspokaja zapotrzebowanie społeczne na tę publikację ukazując też osoby, którzy zginęli jako uczestnicy ruchu oporu. Mapa, zdjęcia.
27. Józef Milewski. Miejsca pamięci narodowej w Borach Tucholskich Skórcz 1986 r. Mogiły leśne kryją wielu leśników, zaangażowanych w ruch oporu. Zdjęcia.
28. Józef Milewski. Męczeństwo i walka kobiet kociewskich. Zarząd Wojewódzki LKP. Gdansk 1986, s. 19. Praca winna zasignalizować problem jako wymagający pełniejszego opracowania.
29. Józef Milewski. Zabytki i niektóre inne dobra kultury Starogardu Gdanskiego. Fundacja "Fundusz Rozwoju Społeczności Lokalnej", Starogard Gd. Gdanski 1993, s. 135. Nakład 2000 egzemplarzy. Publikacja ukazuje wiele zdjęć, związanych z ruchem oporu w mieście.
30. Józef Milewski. Pamięci Kociewiaków - ofiar represji NKWD w latach 1939-1956. Maszynopis /przygotowany do druku/. Starogard Gd. 1991, s. 56, mapa, zdjęcia. Autor ukazuje przykłady, dot. ruchu oporu osób związanych z Kociewiem w formie udzielania pomocy więźniom, udanych prób ucieczki, twórczości literackiej /wiersze/ itp
- Uwaga: Niektórzy wydawcy nie podają wysokości nakładu, który w zasadzie nie przekracza 1000 egzemplarzy z wyjątkiem podanych w tekście.

Własne
osobowej
W. Felchnero-
wskiej.

W. 87

W. 87
na półce
WSK

II Przewodniki turystyczne/mowa w nich pod poszczególnymi hasłami na nazw miejscowości lub nazwisk/

a/wydawnictwa różne:

1. Józef Milewski. Starogard Gdański i okolice. Sport i Turystyka. Warszawa 1955, nakład 5160, s. 68. Mapa okolic Starogardu Gd., zdjęcia.
2. Józef Milewski. Czesław Skonka. Kociewie. Wydawnictwo Morskie, Gdansk 1977, nakład 2750, s. 403, mapki kolorowe i czarne, w tym herby kolorowe miast i Czarnej wody, zdjęcia.
3. Józef Milewski. Pojezierze Kociewskie i okolice. Wydawnictwo Morskie Gdansk 1984, nakład 30.000, s. 314, mapki czarne i kolorowe, zdjęcia.
4. Józef Milewski. Starogard Gdański i okolice. Wydawnictwo "Kociewie" Starogard Gd. 1991, s. 48. Liczne mapki, szkice i zdjęcia w kolorze czarnym.
5. Józef Milewski. Czew i okolice, Wydawnictwo Pomorskie Czew/ b/wydaw w druku na ukonczeniu/, 1995,

b/ Wydawnictwo Pomorskie: Regionalna Pracownia Krajoznawcza PTTK w Gdansk/ seria "Zeszyty Kociewskie" pod red. E. F. Kozłowskiego/

1. z. 4-6 Józef Milewski. Kociewie w piśmiennictwie i druku, Gdansk 1980, s. 120
2. z. 7 Józef Milewski. Pogódki. Gdansk 1982, s. 32. Mapa, zdjęcia
3. z. 8-9 Józef Milewski. Starogard Gdański i okolice. Gdansk 1982 s. 54⁴⁸, mapa, zdjęcia
4. z. 10-12 Skórcz i okolice. Gdansk 1984, s. 51, mapa, zdjęcia
5. z. 14-15 Franciszek Biernacki Józef Milewski. Bedeker kociewski. Gdansk 1986, s. 132. Zdjęcia
6. z. 16 Józef Milewski. Borzechowo Zblewo Kaliska Czarna Woda i okolice. Gdansk 1985, s. 78, mapki, zdjęcia
7. z. 17 Józef Milewski. Lubieszewo Ocypel Osieczna i okolice Gdansk 1985, s. 72, mapki, zdjęcia
8. z. 20 Józef Milewski. Czestok i okolice. Gdansk 1988, s. 92, mapki, zdjęcia
9. z. 22 Józef Milewski. Opalenie i okolice. Gdansk 1990, s. 36 mapki, zdjęcia

III Kalendarze

1. Józef Milewski. Nauczycielka i działaczka ruchu oporu Kalendarz Gdanski 1983, s. 190-191+92. Mowa o Helenie Lange, działaczce Jaszczurki i Wojskowej Służby Kobiet AK
2. Józef Milewski. Alfons Jan Kwiczor. Kalendarz Gdanski 1985, s. 359-361. Przywódca grupy partyzanckiej "Gryfa Pom." i AK

3. Józef Milewski. Gdzie świeci szubienica... Kalendarz Gdąski 1983 s. 94-94, z powstania i działalności starogardzkiej Jaszczurki, zdjęcie grupy kierowniczej tej organizacji.

IV Roczniki-kwartalniki-miesięczniki

Kociewski Magazyn Regionalny

1. Józef Milewski. Bernarda Sychty skarbiec słów, z. 4, 1987, s. 32-36
zdjęcie konspiratora kulturalnego
2. Józef Milewski. Kociewiacy wśród Polonii, z. 6, 1989, s. 18-22. Zdjęci
3. Józef Milewski. "Swierki" w akcji, z. 7, 1989, s. 20-21
4. Józef Milewski. Kociewiacy wśród Polonii, z. 7, 1989, s. 76-79. zdjęcie.

Jantarowe Szlaki

1. Józef Milewski. Osiek-dzieje i zabytki. Gdąsk nr 3-4, 1963, s. 3-5
2. Józef Milewski. Błędno, Gdąsk nr 3, 1969, s. 15-19. Opis walki lesnej partyzackiej 27 X 1944 r.
3. Józef Milewski. Z dziejów starogardzkiej baszty przy Bramie Gdąskiej, Gdąsk nr 7, 1976, s. 30-33, zdjęcie
4. Józef Milewski. Książd podpułkownik Józef Wrycza, Gdąsk nr 4, 1979, s. 32-36, dwa zdjęcia
5. Józef Milewski. Ks. Jan Olszewski-wybitny społecznik i działacz niepodległościowy Kociewia, Gdąsk nr 1, 1981, s. 16-18, zdjęcie
6. Józef Milewski. Bernard Sychta-w 75-lecie urodzin. Gdąsk nr 2 1981, s. 20-23
7. Józef Milewski. "Wiązek Jaszczurczy, Gdąsk nr 1, 1982, s. 33-34
8. Józef Dylkiewicz Milewski. Józef Dylkiewicz, Gdąsk nr 3, 1982, s. 27-23. Zdjęcie
9. Józef Milewski. Franciszek Piernacki. Gdąska nr 1, 1984, s. 28-31
zdjęcie
10. Józef Milewski. Obiekty i walory krajoznawcze Kociewia. Gdąsk nr 2, 1988, s. 25-28, 12 zdjęć.
11. Józef Milewski. Edwin Rozenkranz. Gdąsk nr 1, 1993, s. 38-39,
zdjęcie.
12. Józef Milewski. Powieć wyuczyski - w Górczynie kłodzkiej, Gdąska nr 2, 1981, s. 25-28

Pomorze

1. Józef Milewski. Z dziejów gminy żydowskiej w Starogardzie Gd. Gdąsk, nr 4, 1988, s. 14-16. dwa zdjęcia
2. Józef Milewski. "Espół obozów hitlerowskich w Knybawie k. Tczewa Gdąsk, nr 2, 1989, s. 11-12
3. Józef Milewski. Mjr rez. Jan Kazimierz Szalewski. Gdąsk nr 3-4, 1989, s. 22-24, zdjęcie

Pomerania

Józef Milewski. Szlakiem Kociwiaków w Powstaniu Warszawskim. Gdansk nr 8, 1985, s. 25-28. Do opracowania załączony wykaz uczestników.

V. Kroniki niektórych organizacji zawodowych i zakładów pracy, z których wynika konspiracyjny, antyhitlerowski ruch oporu

1. ~~Echotni~~ Józef Milewski. OSP Starogard Gd. 1862-1962, s. 26
2. Józef Milewski. Starogardzki Klub Sportowy "Start" 1926-1976, s. 53
3. Józef Milewski. Fabryka Mebli Okrętowych "Famos" Starogard Gd. 1852-1976, s. 48
4. Józef Milewski. Starogardzkie Zakłady Elektrotechniczne "Elektron" 1912-1982, s. 22, 6 zdjęć.
5. Józef Milewski. Kupiectwo-prywatny handel-usługi/od czas^ow najstarszych do 1987 r./, s. 20
6. Józef Milewski. Stulecie Szpitala dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych im. St. Kryzana w Starogardzie Gd. 1893-1992, s. 39.

Starogard Gd., dn. 30 VIII 1993 r.

Józef Milewski
/-/ Józef Milewski

Z okupacyjnej literatury pięknej/wiersze/:

1. Józef Milewski. Wiersze z okupacyjnego Kociewia /1939-1945/. Drukarnia w Starogardzie 1947, s. 46/12-27/. Autor prezentuje ^{zbiorek} 18 wierszy choć nie o wysokim artyźmie, ale mimo to patriotycznych.
2. Józef Milewski. Bohaterom Westerplatte. Jednodniówka 80-lecia gimnazjum w Starogardzie Gd. Wiersz specjalnie napisany na jubileuszowy zjazd absolwentów.
3. Józef Milewski. List z bunkra do matki, Nagrobek partyzanta. Żona partyzanta ukradkiem koresponduje z swym mężem w lesie, Słowa wyrzute na brzozie przydrożnej w oddziale 132 nadlesnictwa Drewniaczki-Swiadectwo złego czasu. Wydawcy: Urząd Miasta, TMZK i ZKP. Starogard Gd 1980, s. 75/53-56/. Wyżej wymienione tytuły to hasła czterech wierszy/.

z recenzji, zamieszczonej w "Zeszytach Muzeum Stutthof" nr 4/1981, s. 196-

200

V Józef Milewski. Kociewie w latach okupacji hitlerowskiej 1939-1945,
W. E. Z. Warszawa 1977, ss. 267

Zaden region Pomorza Gdanskiego nie doczekał się jeszcze tak szczegółowego opracowania o latach okupacji hitlerowskiej, jakim jest opracowanie omawiana książka. Jej autor, J. Milewski, nieprofesjonalny historyk, ma w swym dorobku szereg opracowań o dziejach ziemi starogardzkiej/tj. byłego powiatu starogardzkiego/, w tym najwięcej o latach okupacji hitlerowskiej. W omawianej książce J. Milewski nie ogranicza się, jak do tego czasu, do ziemi starogardzkiej, lecz obejmuje całe Kociewie. Nie przestrzega przy tym granic administracyjnych, a jako granicę omawianego terenu przyjmuje gwarę jako jedyn: ewidentny element odrębności tego regionu od reszty Pomorza Gdanskiego. Jak sam zaznacza, istnieją zresztą pewne trudności w bardziej dokładnym oznaczeniu granic Kociewia, które mogą być przyjęte tylko umownie....

...wartosc publikacji podnosi właśnie fakt, że jej autor poza ruchem oporu i martyrologią ludności polskiej omawia problemy, które dotychczas nie stanowiły jeszcze przedmiotu badań zarówno historyków profesjonalistów, jak i amatorów. Tęd też omawiana książka ma charakter pionierski, zwłaszcza jeżeli chodzi o sprawy hitlerowskiej polityki gospodarczej, kulturalno-oświatowej, narodowosciowej i społeczno-socjalnej...

...omawiając polskie przygotowanie do obrony, autor pokazuje także udział młodzieży polskiej, szczególnie harcerskiej... Nowym zagadnieniem dotychczas nie poruszonym w publikacjach o Kociewiu jest powoływanie przez ewakuujące się polskie władze Komitetów Obywatelskich i Straży Obywatelskich...

...skazując tyle pozytywnych stron książki J. Milewskiego, nie można jednak pominąć pewnych mankamentów i potknąć autora oraz kontrowersyjnych ocen. Trudno np zgodzić się z autorem, że polską ludność miejscową na Kociewiu traktowano gorzej niż w Keszubów... Podobnych usterek można by wyliczyć więcej. Należy jednak podkreślić, że nie przekreślają one ogólnej wartości omawianej książki.

/-/ Konrad Ciecienowski

Uwagi

do publikacji pt Walka podziemna na Pomorzu w latach 1939-1945
/towarzystwo Naukowe w Toruniu, Torun 1990 /

strona	jest	winnobyć/uwagi/
80, w.4	dół: "Ze 2 IX 1939 r... narada-	na s. 333, w.14 dół: "w dniu 3 IX 1939 r. odbyła się ta narada." <u>A więc która data jest właściwa?</u>
106, w.8	dół "w leśniczówce Wda .."	w leśniczówce Wdecki Młyn.
132, w.11	górze "Duszpasterstwo: ks Sredziński.."	ks mgr H. Mross, Osielesko, specjalista od tych spraw, takiego nie zna
150, w.11	górze "6 p. szwol...."	2 p. szwol.
214, w.1	dół "prowadziła do marca 1945"	"prowadziła do końca 1943 r."
217, w.15	górze "Związek Jaszczurzy"	to nie argument, że otrzymywała gazetki "Na Zachodnim Stancu". Gazetki przywoził z Gó. Cz. Dawicki i nie takie, jakie odpowiadały organizacyjnie potrzebom członków, ale z po prostu otrzymał w Warszawie do rozprowadzenia...
241, w.5	dół: "z domu Szepetys"	czy "Sopoćko"?
246, w.6	górze: "zmarła w 1980 r."	zmarła w 1973 r.
257, w.1	górze: "maju 1941 r"	zimą 1940/41
w.3	górze: "w początkach lipca.."	29 czerwca 1941 r.
w.21	dół: "ks. Gutmann"	Paweł Wyczyński go nie wymienia, raczej należał do Związku Jaszczurczego w pobliskiej Gdyni/od maja 1941 r. mieszkał w Wejherowie/ tak, ale tylko częściowo
259, dół: 13	AK 1943 r. podporządkował się AK	Poza tym pierwotna nazwa organizacji to "Jaszczurka"
258, w.13	górze: "założył 30-osobową komórkę w Nantes.."	przyłączył do grupy ruchu oporu Regiment 108" dowódcy Franciszka "Meyera"
320, w.9	górze: "z ks. Wojciechem Cuttmanem.."	z ks. Pawłem Janem Cuttmanem.

Uwagi przygotował J. Milewski
Starogard Gd., 10 I 1992 r.

J. Milewski

Wykaz członków ZWZ/AK i współtowarzyszy więzionych w sądowym zakła-
dzie karnym w Starogardzie w latach okupacji hitl.

/zestawienie niepełne/.

I internowani po dywersjach kolejowych pod zblewem 9 VI 1942 r.
i Czarna Woda 21 VI 1942 r.

a/z leśniczówki Dłupie gminy Osieczna w nocy z 27 na 28 VI 1942:

1/Ciesielski Józef, urodzony 9 lipca 1904 r., leśniczy, działacz
ZWZ/AK w Orłowie powiatu Wąprzeźno, brat Macieja Ciesielskiego,
sekretarza zarządu wojewódzkiego SK i redaktora "Słowa Pomorskiego"
w Toruniu, leśniczy, działacz ZWZ/AK, żony z Hildegardą
z domu Karaska, po pobycie w więzieniu w Starogardzie skierowa-
ny do obozu w Stutthofie, gdzie zmarł "na skutek osłabienia mię-
śnia sercowego" 27 XII 1942 r., spalony 30 tego miesiąca.

2/Ciesielska Hildegarda ^{z d. G. Bowska} żona leśniczego, ur. 17 VI 1912, członek ZWZ/AK

3/Czarnecka Waleria,

4/Czarnecki Stefan, który po wyjściu z więzienia jako partyzant
AK zginął w 1944 r. w potyczce z żandarmerią niemiecką koło
Bobowa w powiecie starogardzkim.

5/Górniewicz Józef,

6/Jasinski Brunon/Bronisław?/"Kuno", ppor., pierwszy organizator
/inspektor/ ZWZ w Bydgoszczy, a w 1942 r. w AK. W jego sprawie
w lipcu 1942 r. aresztowano w Bydgoszczy, Toruniu, Starogardzie
Halinę Strzelecką i kilkanaście innych kobiet. Zamordowany w
czerwcu 1945 r. w Bydgoszczy.

7/Mrotek Barbara, stara mieszkanka Bydgoszczy, krewnica, w SK AK

b/ z innych miejscowości:

1/Bartel-Rogozinska Kazimiera-"Jadwiga", ur. w 1909 r. we Włocław-
ku, zatrudniona w hurtowni rodziny, od 1940 r. w ZWZ w Bydgo-
szczy od 1940 r. kurierka i obsługująca punkt kontaktowy
szefa wywiadu Komendy Okręgu. Aresztowana 2 VII 1942 r. więzio-
na w Bydgoszczy, Starogardzie, Gdansk i Stutthofie. Ponownie
aresztowana w 1945 r. przez UB w Gdansk. Zwolniona po 2 latach
zamieszkała w Gdyni.

2/Buśko Zofia, Starogard, harcerka, zapewne członek ZWZ/AK

3/Ciesielska Cecylia, Starogard, nauczycielka robót ręcznych,
aresztowana 28 VI 1942 r., więziona w Baszcie Gdanskiej, a potem
w więzieniu sądowym w Starogardzie.

4/Felchnerowska Anna Waleria/1902-1984/, urodzona w Piecach po-
wiatu Starogard, nauczycielka w Bydgoszczy, instruktorka ZHP,
w okupacji jako zatrudniona w amtskomisariacie w Osieku wys-
tawiała fikcyjne dokumenty osobiste dla członków ruchu oporu,
członek ZWZ/AK, aresztowana i więziona w Starogardzie 7 VII

1942 r. w dniu 1 grudnia 1942 r. wraz z innymi więźniarkami przetransportowana została do obozu w Stutthofie, gdzie przebywała do końca okupacji, a zasłynęła jako autorka wierszy patriotycznych, spiewanych tam "ku pokrzepieniu serc". Po wojnie przez Szwecję wróciła do kraju i choć z przeszkodami nadal pracowała w nauczycielstwie. Zmarła w Starogardzie Gd. 11 IX 1984 r., pochowana na cmentarzu w Łąpiszewie, odznaczona m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Pozostało po niej wiele nieopublikowanych jeszcze wierszy obozowych oraz niezwykle pamiątka w postaci różnca ze Stutthofu tam własnoręcznie wykonanego z głodzących racji więziennego chleba.

- 5/Guz Franciszek, leśniczy, Brzóska koło Lubichowa, zapewne członek ZWZ/AK, aresztowany w lipcu i więziony w Starogardzie, ^{w Stutthofie} zginął ✓
- 6/Jarocka Helena, Chełmno n. Wisłą, nauczycielka, harcerka, Z.WZ/AK/?/
- 7/Kopeć Zofia, urodzona w Berlinie w 1907 r., księgowka, działaczka ZHP, Od 1940 r. w ZWZ, potem w AK, łączniczka w Okręgu. Aresztowana 3 lipca 1942 r. w tartaku Franko w Bydgoszczy. Więziona w Starogardzie, a po 1 XII 1942 r. w Stutthofie. Po zwolnieniu zamieszkała w Sopocie.
- 8/Kryn Brunon, ur. 27 stycznia 1908 r., leśniczy w Łasku koło Wdy, członek Z.WZ/AK, aresztowany w lipcu 1942 r., powiesił się w więzieniu w Starogardzie 30 VIII 1942 r.
- 9/Paszkowska /H/Anna-"Marta" z d. Dydyńska, ur. w Warszawie w 1902 r., z zawodu lekarka, działaczka ZHP, od 1940 r. w ZWZ, skarbniczka Komendy Okręgu. Została aresztowana wraz z mężem 2 VII 1942 r., więziona w Toruniu, Starogardzie, Gdansk/urodziła córeczkę/ i w Stutthofie. Po ewakuacji do Szwecji wróciła do kraju i zamieszkała w Warszawie
- 10/Paszkowski Jerzy/Kazimierz?/"Kopernik", inż., porucznik, mąż Anny Paszkowskiej, szef dywersji Pomorskiego Okręgu ZWZ/AK, więziony w Starogardzie, zamordowany w Stutthofie.
- 11/Strzelecka Halina-"Zofia", "Angora", ur. w Strzelnie w 1907 r., nauczycielka, ^{w Gdyni, w Łodzi} działaczka ZHP. ^{Sanitariuszka, Pekin, Włocławek} Od 1940 r. w ZWZ. Według Józefa Chylińskiego pierwsza komendantka WSK Okręgu. Aresztowana 2 lipca 1942 r., więziona w Toruniu, Starogardzie, Gdansk i Stutthofie. Zmarła w Szwecji w 1968 r., dokąd została ewakuowana po wojnie.
- 12/Siegmüller Teofil, ur. 22 IV 1905 r. w Żelgoszczy, syn Jakuba i Marianny z d. Sadowskiej, przed wojną młynarz, w latach okupacji robotnik tartaczny, aresztowany w II połowie 1942 r. jako agent wywiadu AK, więziony w Starogardzie i Berlinie, skazany 8 I 1943 na karę śmierci, stracony 8 IV 1943 r.
- 13/Szklarska Dorota, działaczka ZHP w Łobzowie, zapewne w ZWZ/AK, więziona w Starogardzie
- 14/Szumla Józef, nauczyciel, Suchobrzeźnica, kontakty z/ę zgrupowaniem AK "Graba", aresztowany i więziony w Starogardzie, ^{latem 1943 r.} zginął w Stutthofie.

15) Stawajin Agnieszka z d. Patkowska (1912-1970), Starogard, wst. AK
 16) Kępek Ambroży, ur. 7.XI.1915, Bejsza Tomia, partyzant AK, mar. 1944 r.

Sprawa Jarockiego.

Jarocki Alfons/vel Jan Gołynski-"Terenowicz"/ -"Juhas","Antoni"
 "Roman",pierwszy organizator ZWZ w "rodniczy,pierwszy organizator
 Inspektoratu ZWZ w "rodniczy w latach 1940-1941.W 1941 r.przeszedł
 na teren Podokręgu Północno-Zachodniego ZWZ.W połowie 1942 r.
 odwiedził melinę AK w leśniczówce Długie.W swoim sprawozdaniu
 pisał:"W dniu 1 lipca 1942 r.otrzymałem od sp.kolegi Andrzeja/
 Józefa Olszewskiego, komendanta podokręgu Morskiego ZWZ/AK-J.M./
 rozkaz podejścia do TC. Gryf Pomorski celem podparcia/dokowania jej
^{zgrup. AK do Rozewy w S K (Helony Gange) w Świdwinie}
 nam".W jego polecenie starogardzka grupa Jaszczurki Izydora Pencz
 i Mariana Nogi została włączona do AK 13 XII 1943 r.Potem komendan
 Inspektoratu Chojnicko-Tczewskiego AK do ^{połowy} 1944 r./niepopularny/.
 Według Mariana Nogi w połowie 1944 r.zbiegł z więzienia w Staro-
 gardzie, czemu zaprzeczają/nieprzychylny mu/ Dr.Miąskowski.W II połow
 wie 1944 r.Jarocki został komendantem Inspektoratu Wybżeża AK.

Ze względu na brak pełnych źródeł dokładne opracowanie
 członków ZWZ/AK-więźniów starogardzkiego zakładu karnego jest
 rzeczą niemożliwą.

Źródła:

1. Ciechanowski Konrad. Wyższ porządek w drugiej wojnie światowej
 żołnierzy i partyzantów ziemi gdańskiej oraz uczestników ruchu
 oporu zmarłych i pomordowanych w hitlerowskich obozach i wię-
 zieniach. Gdansk 1979
2. Ciechanowski Konrad. Ruch oporu na Pomorzu Gdańskim. Warszawa
 1972.
3. Księga imienna strat ludzkich II wojny światowej/Kociewie/
 Starogard Gd.1983
4. Milewski Józef. więzienia sądowe w Starogardzie 1939-1945.
 Starogard Gd.1976
5. Milewski Józef. Waleria Anna Felchnerowski/1902-1984/.Starogard
 Gd.1985
6. Relacja pisemna Józefa Ciesielskiego z 6 XII 1967 r./w posia-
 daniu autora/.
7. Walka podziemna na Pomorzu w latach 1939-1945. INT. Torun 1990

opracował J. Milewski
 Starogard Gd. 10. V. 1992 r.

W przypadku Józefa Milewskiego jesteśmy w tej szczęśliwej sytuacji, że posiadamy jego własny, szczegółowy życiorys, napisany tuż przed śmiercią.

Chronologia życia Józefa Milewskiego

1914.18 lutego. Data urodzenia w Zelgoszczy powiatu Starogard Józefa Konstantyna Milewskiego vel Milewskiego /22.6.1946 r./ w średniozamożnej rodzinie rolników /29 ha/ Juliana i Walerii z d. Murawskiej Milewskich jako ich pierwszego z siedmiorga dzieci syna. Ojciec zamieszkiwał w Zelgosz czy dopiero od roku, był prawie nieznany, ale wnet zyskał miano dobrego gospodarza, społecznika /od 1914 r. członkiem Banku Ludowego w Lubichowie/ i patrioty, utalentowanego mówcy i śpiewaka oraz twórcy ludowego w drewnie.

22 lutego. Został ochrzczony w parafialnym kościele rzymsko-katolickim w Czarnymlesie.

1921 1 lipca. Rozpoczął naukę w Publicznej Szkole Powszechnej w Zelgoszczy. Uczył się nieźle, uczęszczając do niej do 16 czerwca 1925 r.

1925 1 września. Wstąpił do 1 klasy 8-letniego Państwowego Gimnazjum Klasycznego w Starogardzie, przyjęty na podstawie pomyślnie zdanego egzaminu. Do szkoły dojeżdżał codziennie pociągiem.

Prezydent Mościcki opuszcza budynek bursy po jej poświęceniu
16 września 1929 r.

1926 16 maja. Przyjęty w Starogardzie przez katechetę gimnazjalnego ks. prof. Aleksandra Klucka do uroczystej I Komunii Świętej.

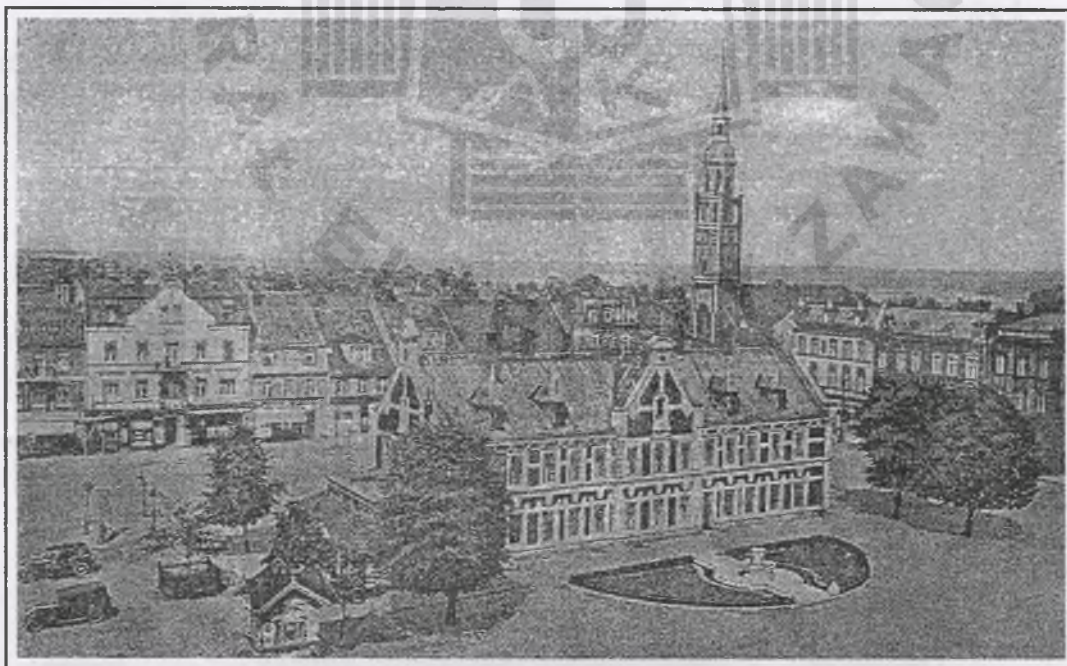
1929 1 września. Przyjęty na stancję do nowo zbudowanej bursy gimnazjalnej w Starogardzie za opłatą 50 zł miesięcznie.

16 września. Jako uczeń szkolny wziął udział w uroczystości poświęcenia bursy przez biskupa chełmińskiego, ks. dr Stanisława Okoniewskiego w obecności prezydenta RP prof. dr Ignacego Mościckiego.

Bierzmowany przez ks. bp Okoniewskiego w kościele św. Mateusza w Starogardzie z dobranym imieniem Stanisław.

8 grudnia. Przyjęty do gimnazjalnej Sodalicji Mariańskiej /z otrzymanym medalikiem nie rozstawał się nigdy w życiu/. W gimnazjum szczególnie zamięłowanie zdradzał do historii.

Wykładowca tego przedmiotu, prof. Władysław Bąkowski, poprosił go jako ucznia klasy piątej na lekcję historii w klasie wyższej, by jej wychowanek prosto zawstydzić stopniem opanowania wiadomości przez Milewskiego.

Widok Starogardu z okresu międzywojennego

- 1930 17 lutego. Śmierć ojca, która spowodowała pogorszenie warunków materialnych licznej rodziny. Kształcenie w Starogardzie jednego tylko jej członka stawało się finansowo coraz cięższe.
- 1933 7 stycznia. Desygnowany przez wychowawcę klasy, prof. Konrada Górskiego, przeprowadził się z bursy na bezpłatną stancję do dworu-majątku b. ministra Kazimierza Hący w Owidzu pod Starogardem, co wyróżniony i jego rodzina powitali z prawdziwą ulgą. W Owidzu przez prawie pół roku towarzyszył Henrykowi Hąci, koledze klasowemu z gimnazjum.
- 19 czerwca. Złożył egzamin dojrzałości, wybierając uprzednio np. z historii temat, przez nikogo niepodjęty: Udowodnić na przebiegu historii, że w starożytnej kulturze tkwi nieprzebrana siła i moc, która odnawia się w coraz to nowej formie i postaci.
- 18 września. Nie mając pieniędzy na studia wyższe i nie mogąc dostać się do żadnej pracy biurowej, wstąpił jako ochotnik do Szkoły Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie, gdzie został przydzielony do 1 kompanii ckm. Po ukończeniu szkoły od końca marca do 17 września 1934 r. praktykował w 2 Baonie Strzelców w Tczewie.
- 1934 29 września. Po zdaniu egzaminu konkursowego został przyjęty na I rocznik do Szkoły Podchorążych Piechoty /zawodowej/ w Ostrowi Mazowieckiej. W warunkach ówczesnego kryzysu społeczno-gospodarczego /bezrobocia/ fakt ten był wielkim wyróżnieniem dla Milewskiego.
- 1935 sierpień. Odbывał 3-tygodniową praktykę w 45 p.p. w Równem na Wołyniu, biorąc udział w charakterze dowódcy drużyny piechoty w manewrach letnich. W Ostrowi Mazowieckiej, w szkole, w czasie skoków z wysokiej wieży do basenu wodnego doznał trwałego zniekształcenia kości nosowej.
- 1936 15 października. Mianowany został z kolejnością 143 podporucznikiem w korpusie oficerów piechoty XIII promocji SPP imienia gen. dyw. Stefana Dąb-Biernackiego z przydziałem do 67 p.p. w Brodnicy nad Drwęcą. W pułku został dowódcą III plutonu kompanii szkoleniowej pn Kursu Podchorążych Rezerwy Piechoty 4 D.P.

1939 5-18 marca. Pobyt w Siankach, w Beskidzie Wschodnim, na kursie narciarskim.

24 sierpnia. W wyniku zarządzonej na Pomorzu niejawnej mobilizacji alarmowej, „kolorowej”, został wydelegowany na południe Polski, do Rzeszowa, do organizującego się tam ośrodka /batalionu/ zapasowego 67 p. p. Dotarł tam nazajutrz.

28 sierpnia. Przygotowanie kwater w Domu Ludowym imienia Tannenbauma /gimnazjum żydowskie/ dla przybywających do Rzeszowa nowych organizatorów ośrodka z mjr Wroną na czele.

1 - 2 września. Prowadzenie ćwiczeń aplikacyjnych z oficerami i podchorążymi rez. oraz ćwiczeń taktyczno-bojowych w ośrodku zapasowym, przekształconym z pułkowego w dywizyjny.

7 września. Przeszedł chrzest bojowy w czasie silnego zbombardowania dworca kolejowego, w którym służbowo się znajdował. Wieczorem opuścił dworzec jako dowódca kolejowego transportu wojskowego, liczącego 4 oficerów, 43 szeregowych, 34 cywilów-uciekierów oraz m. in. 3 działa przeciwlotnicze z pobliskich zakładów Cegielskiego, a skierowanego do Przemyśla. 11 września.

Na zachód od stacji PKP Głęboka transport po krótkiej walce został rozbity przez zmotoryzowany oddział niemieckiej piechoty 1 Dywizji Górskiej. Jako dowódca dostał się do niewoli, z której jeszcze tego samego dnia udało mu się zbiec.

17 września. Stracił brata, Jana, który jako żołnierz 62 p. p. w Bydgoszczy zaginął w walkach nad Bzurą.

8 października. W pobliżu stacji kolejowej Kretki koło Brodnicy wpadł w ręce 3-osobowego patrolu pn „Straż Obywatelska”. Ta „przygoda” mogła skończyć się rozstrzelaniem, gdyż Milewski posiadał przy sobie broń krótką palną, czego pod karą śmierci zakazywały ogłoszenia publiczne wroga /Bekantma chur/. Udała się ucieczka przytrzymanego.

9 października. Powrót do Brodnicy.

10 października. Późnym wieczorem zawitał w rodzinnym domu w Zelgoszczy, przemierzając w tym dniu na obładowanym rowerze trasę ponad 100 km, w tym nader ryzykowne, mocno patrolowane przez wroga mosty w Grudziądzu /bez przepustki/. Tu

przystąpił do nowego etapu swego życia, na stopie nielegalnej, w podziemiu. Oparciem w nowej sytuacji stało się dla niego rodzeństwo a głównie matka, której w latach 1937-1939, kiedy borykała się z trudnościami materialnymi, przekazywał przez pocztę znaczne kwoty pieniędzy, pochodzących z poczynionych oszczędności. Na jednym z 13 przekazów na łączną kwotę 1125 zł tak na odwrocie napisał „Zapłaćcie podatki, dajcie zaległy deputat i już nowy za kwiecień” /22.4. 1939/, podczas gdy np na innym „Pamiętajcie 20 zł dla Babusi, dla Zosi nowe buty” /1 6 1939/. Były to wcale niejedyne świadczenia na rzecz rodziny.

1939 październik-grudzień. Opracował pamiętnik pt „Wspomnienia z roku 1939”, s. 184, 10 załączników, w tym dwa szkice bojowe.

1940 maj-grudzień. Opracowanie skryptu pn „Historia wojskowości i wojen” w oparciu o 65 wykładów /godzin/, wygłoszonych w latach 1934-1936 w Szkole Podchorążych Piechoty w Ostrowi Mazowieckiej przez kpt mgr Janusza Rowińskiego, kpt dyplom. Franciszka Kłoskowicza i kpt dyplom. Rożyckiego s. 152.

1939-1945: Prowadzenie diariusza wydarzeń wojennych pt „Wojna 1939-1945” w oparciu o przeżycia osobiste i najbliższych, wiadomości wyczytane w lokalnej prasie niemieckiej gdańskiej itp. Kompletowanie wycinków z prasy hitlerowskiej, dotyczących głównie spraw polskich na świecie.

1939-1945: Pisał wiersze patriotyczne, okolicznościowe, dotyczące piękna krajobrazu itp /łącznie 54/. Zostały one opublikowane w Starogardzie w 1947 r. pt „Wiersze z okupacyjnego Kociewia /1939-1945/”. Poza tym 5 wybranych wierszy ukazało się drukiem w 1980 r. w zbiorze pt „Świadeństwo złego czasu”.

1939-1945: W oparciu o zachowaną biblioteczkę własną, sprowadzane książki niemieckie, prasę niemiecką itp uzupełniał swoją wiedzę naukową. W oparciu o podręcznik pt „Język niemiecki dla Polaka bez pomocy nauczyciela” H. Adlera /Warszawa 1936/ opanował w dostatecznym stopniu tę mowę.

1939-1945: Brał udział w antyhitlerowskim ruchu oporu P.A.P., działał w organizacji podziemnej, wyjeżdżał do miejscowości Śliwice, Kościelna Ja

nia, Bobowo, Starogard, Skórcz /też w przebraniu żołnierza Wehrmachtu/, Lubichowo, Szlachta, Czersk i np. Zalesie w powiecie chojnickim. Umożliwiał ukrywanie się Polaków /Jan Słowik/, umacniał ich w postawach patriotycznych, organizował „czarny ubój” i wysyłkę żywności do obozów, wpływał na umniejszanie dostaw produktów rolnych na rzecz okupanta, tajnie nauczał itp. Wśród tych, którzy z nim współpracowali lub o nim wiedzieli, znalazł ludzi zaufanych i oddanych sprawie jak np. Elżbietę Rezmerównę.

1939-1945: Pomagał fizycznie w prowadzeniu gospodarstwa rolnego matki w Zelgoszczy. Z okupacyjnego dorobku patriotycznego, naukowego i pisarskiego szczerze korzystał przez wiele lat po wojnie.

1945 4 marca. Wieczorem w Zelgoszczy przeżył chwilę wyzwolenia przez żołnierzy radzieckich.

1 czerwca. Wybrany przez GRN w Lubichowie wójtem gminy.

4 września. Wprowadzony w urząd wójta w Lubichowie

1 listopada. Zorganizował w Lubichowie Koło Towarzystwa Przyjaciół Żołnierzy i przesował mu do 1947 r.

1 grudnia. Udział w powitaniu nowego proboszcza parafii Lubichowo, ks. Klemensa Przewoskiego.

1946 15 października. Poświęcenie postawionego przy zabudowaniu Walerii Milewskiej w Zelgoszczy krzyża wotywnego z napisem: „Najwyższemu w dowód wdzięczności za moc wytrwania w wojnie 1939-1945”.

26 października. Zawarcie związku małżeńskiego i ślubu w kościele w Lubichowie ze Stefanią Pelagia Rydzinską, ur. 5 4 1917 w Ocyplu, córką Maksymiliana, kolejarza, utalentowanego budowniczego odcinka kolei Szlachta-Skórcz 1908 r., i Walerii zd. Rogowskiej. Zmiana miejsca zamieszkania z Zelgoszczy na Lubichowo.

10 listopada. Odznaczony Brązowym Krzyżem Zasługi przez wojewodę gdańskiego inż. Zrałka.

15 listopada. Udział w akcji poświęcenia kuchni ludowej dla najuboższych w szkole podstawowej w Lubichowie, zorganizowanej z inicjatywy wójta Milewskiego.

1947 26 czerwca. Udział w uroczystości sprowadzenia

symbolicznej urny z prochami pomordowanych lubi chowian w Lesie Szpęgawskim jesienią 1939 r. Przemowa nad grobem.

17 listopada. Urodziło się pierwsze dziecko, syn Stefan. Udział w uroczystości oddania do użytku pierwszego w powiecie ośrodka zdrowia wiejskiego w Lubichowie, powstałego z inicjatywy wójta Milewskiego.

1948 29-30 marca. Udział w zorganizowanych z jego inicjatywy uroczystościach z okazji 50-lecia kapłaństwa ks. radcy Adama Lorenza, szczególnie zasłużonego dla polskości w latach okupacji w Lubichowie i okolicy.

1 maja-5 grudnia: Prezes zarządu GS Lubichowo.

22 czerwca. Po raz drugi witał w Lubichowie biskupa chełmińskiego, ks. dr Kazimierza Kowalskiego.

1-21 sierpnia. Przy wydatnej pomocy wójta M. w szkole w Lubichowie gości kolonia młodzieży polonijnej z Westfalii.

7 listopada. Z inicjatywy i przy jego pomocy urządzony cmentarz 712 żołnierzy radzieckich wraz z pomnikiem odsłonięty w obecności m. in. przed stawiciela konsulatu ZSRR w Gdańsku.

1949 6 kwietnia. Dekoracja ks. radcy Lorenza Srebrnym Krzyżem Zasługi przez przewodniczącego WRN w Gdańsku. Krzyż otrzymał na wniosek wójta Lubichowa.

22/23 lipca. Udział w I ogólnokrajowym Kongresie Odbudowy Warszawy w charakterze delegata Gminnego Komitetu Obywatelskiego Odbudowy m. st. Warszawy w Lubichowie.

24 października. Wybrany przez MRN w Starogardzie burmistrzem tego miasta.

15 listopada. Wprowadzony w urząd burmistrza / urzędował do 19 czerwca 1950/.

1950 23 stycznia. Doprowadził do zorganizowania Rolniczego Zespołu Spółdzielczego w Rywałdzie.

luty. Został stałym korespondentem terenowym i przedstawicielem „Dziennika Bałtyckiego”, wydawanego przez „Czytelnik” w Gdyni na powiat Starogard. W latach do 1982 r. ukazało się w tej gazecie ponad 1500 informacji, wzmianek, notatek, felietonów, artykułów itp jego autorstwa.

Korespondował też z „Głosem Wybrzeża”, „Słowem Powszechnym”, „Bandera”, „Turysta”, „Poznaj swój kraj”, „Gazeta Handlowa” i innymi czasopismami. wiosna. Zakończył akcję odgruzowania miasta Starogard i oparkanie na trwałe obiektów gazowni w tym mieście.

20 czerwca. Został przewodniczącym Komisji Organizacyjnej, a od 23 listopada 1952 r. dyrektorem MHD w Starogardzie, pełniąc tę funkcję nieprzerwanie do 31 grudnia 1972 r.

jesień. Został prelegentem TWP o specjalności regionalisty, pełniąc tę funkcję do 1985 r.

1951-1954: Zorganizował i prowadził klub korespondentów wiejskich „Dziennika Bałtyckiego” w Lubichowie.

1954-1957: Korespondent „Głosu Starogardzkiego”.

1954 Współorganizator zespołu chóralnego /tanecznego i muzycznego/ przy MHD w Starogardzie, a w 1956- przyzakładowego teatru kukiełkowego /inicjator: Grandys/.

1955 28 czerwca. Urodził się w Lubichowie drugi syn, Piotr. Pierwsze publikacje książkowe SiT, Warszawa, „Starogard Gdański i okolice” /przewodnik turystyczny/.

1957 11 grudnia. Przewodniczącym Powiatowej Komisji Wyborczej w Starogardzie Gd. dla przeprowadzenia wyborów do PRN.

1958 30 kwietnia. Wyróżnienie Wydziału Kultury Prez. WRN Gdańsk w konkursie na pamiątki z okresu okupacji na Pomorzu. Odczyt nt. regionalizmu kołowieckiego w WDTL w Gdańsku.

1959 17 września. Przeprowadzka z rodziną do Starogardu Gd. Doprowadził do przełożenia na język polski Wilkierza miasta Starogardu 1634 r. i udostępnił go społeczeństwu.

1960 13 grudnia. Uruchomienie po remoncie i przebudowie Domu Handlowego MHD w Starogardzie Gd.

1961 8 lutego. Przewodniczącym Powiatowej Komisji Wyborczej w Starogardzie Gd. dla przeprowadzenia wyborów do PRN.

28 marca. Odsłonięcie głazu pamiątkowego ku czci Jana z Jani /przed 1400-1461/ w Starej Jani i nadanie szkole podstawowej w Kościelnej Jani jego imienia /inicjator/.

26 listopada. Odsłonięcie pomnika ku czci obrońców mowy polskiej 1906-1907 w Kasparusie, postawionego z inicjatywy Milewskiego.

Starogardzki Ratusz, widok z końca lat 50-tych

1961-1982 /I półrocze/: 44 artykuły popularno-naukowe o tematyce krajoznawczo-historycznej w „Jantarowych Szlakach”.

1961-1964: Członkiem z kooptacji Komisji Oświaty i Kultury PRN w Starogardzie Gd.

1962 15 kwietnia. Został przewodniczącym PK FJN w Starogardzie Gd. /był nim do 30 6 1975/.

28 października. Odsłonięcie pomnika czynu partyzanckiego pod Błędem /inicjator/.

1963 1 września. Rozpoczęcie dodatkowej pracy w charakterze nauczyciela-opiekuna praktyk uczniów ZSH w Starogardzie Gd. /nieprzerwanie do 28 2 1971/.

1964 czerwiec. Odsłonięcie pomnika w Ocyplu ku czci 20 patriotów ziemi gdańskiej, zamordowanych 23 9 1944 r. postawionego przez ZP ZMW /inicjator/.

1966 13 października. Zmarła matka, Waleria M., pochowana na cmentarzu w Czarnymlesie w pobliżu grobu ojca, Juliana.

1968 jesień. Odczyt nt regionalizmu kociewskiego w Klubie Morskim w Gdyni. Ukazały się *Dzieje wsi powiatu starogardzkiego*, t. I i II nakładem

Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, o których Stefan Gołabek w recenzji pn. „Unikalne dzieje wsi”, zamieszczonej w roczniku „Ziemia”, PTTK i SIT, Warszawa 1974, s. 338-339, tak m. in. napisał: „Nie najnowsza to publikacja, ponieważ ukazała się w 1968 r.. Warto jednak dla niej uczynić wyjątek w regule prezentowania pozycji wydawniczych z ostatnich 2-3 lat. Publikacja dotyczy bowiem części mało znanego regionu etnicznego. Ponadto jest ona pierwszą /bodajże/ w Polsce próbą przedstawienia dziejów i innych elementów krajoznawczych wszystkich wsi wybranego obszaru... Jej autorem jest Józef Milewski... Dzieje wsi powiatu starogardzkiego są kolejną pracą kociewskiego regionalisty i krajoznawcy”.

1969 7 lipca. Otrzymał Złoty Krzyż Zasługi.

1971 20 czerwca. Odsłonięcie pomnika ku czci Fr. Bukowskiego i Fr. Rybińskiego w lesie koło Kasparusa, zamordowanych 31 7 1946 przez grupę reakcyjnego antykomunistycznego podziemia „Łupaszki”. 16 października. Przyjęty na seminarium doktoranckie Wydziału Humanistycznego UMK w Toruniu w trybie art. 4 pkt 3 ustawy o stopniach naukowych i tytułach naukowych /Dz. U. PRL nr 4 z 10 3 1969, poz. 32/.

1972 22 lipca. Odsłonięcie pomnika ku czci Czesława Szymanczaka w Bartlu Wielkim, poległego w 1946 r. „w walce o utrwalenie władzy ludowej” /inicjator/.

29 października. Odsłonięcie pomnika ku czci żołnierzy radzieckich-wyzwolicieli 1945 i 22 żywcem spalonych Polaków przez hitlerowców w Grabowie /inicjator/. 31 grudnia. Przekazanie agend przedsiębiorstwa MHD w Starogardzie Gd. WPHS-owi na podstawie ogólnowojewódzkiej decyzji WRN. Przeszedł na stanowisko zastępcy dyrektora d/s handlowych WPHS.

1974 23 kwietnia. Obrona pracy doktorskiej pt „Kociewie w latach okupacji hitlerowskiej 1939-1945” na Wydziale Humanistycznym UMK w Toruniu. Praca opublikowana przez LSW w Warszawie w 1977 r. W „Pomeranii” 1979, nr 5, s. 28 tak o niej napisał m.in. recenzent WT: „Żaden chyba region Pomorza Gdańskiego nie doczekał się jeszcze tak

szczegółowego opracowania o latach II wojny światowej, jaką jest wydana nakładem LSW książka Józefa Milewskiego, autora szeregu opracowań o historii regionu kociewskiego... Książka Milewskiego w wielu przypadkach ma charakter pionierski..."

9 maja. Odsłonięcie pomnika ku czci Józefa Harasa w Czarnej Wodzie, poległego w 1946 r. "w walce o utrwalenie władzy ludowej" /inicjator/.

12 lipca. Wyróżniony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

1975 14 stycznia. Został laureatem nagrody wojewody gdańskiego za wybitne osiągnięcia naukowe w popularyzacji historii ziemi gdańskiej.

1976 31 marca. Przeszedł na przedwczesną ZBoWiD-owską emeryturę.

1978 4 grudnia. Został członkiem Prezydium Wojewódzkiej Rady Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Gdańsku. Członek komisji historycznych ZW ZBoWiD w Gdańsku i WZSR w Gdańsku.

1978-1980: Opublikowanie 11 artykułów popularno-naukowych na tematy związane z historią i krajoznazem dolnej Wisły w „Wodniaku Bydgoskim” /do datek: Flis Wiślany/.

*Książka
Józefa Milewskiego
„Kociewie w latach okupacji
hitlerowskiej”*

- 1979 19 czerwca. Wygłoszenie referatu nt „Harcerstwo Kociewia w walce z okupantem hitlerowskim” na sesji popularno-naukowej ZBoWiD, Fed. Socj. ZMP i ZHP w Gdyni.
- 3 października. Wygłoszenie referatu na sympozjum naukowym OKOPWM w Gdańsku pt „Oddziały partyzanckie na ziemi gdańskiej i ich walki z hitlerowskim okupantem”. Odsłonięcie głazu pamiątkowego na miejscu masowej egzekucji 20 Polaków 23.9.1944 r. w Ocyplu /inicjator/.
- 1980 25 kwietnia. Wygłoszenie referatu na sesji popularno-naukowej w Tczewie pt „Lata okupacji hitlerowskiej na ziemi tczewskiej”. Wyróżniony nagrodą prezydenta miasta Tczewa.
- 1 września. Odsłonięcie pomnika w Lipinkach Szlacheckich ku czci około 20 Polaków pomordowanych w pobliskich lasach Jabłowskich przez okupanta /inicjator/.
- 20 września. W czasie przemówienia wygłoszonego podczas uroczystości 100-lecia gimnazjum w Starogardzie Gd. wnosi o przywrócenie nazwy ulicy ks. Szumana w Starogardzie Gd., obywatela zasłużonego dla polskości Pomorza Gd. /zrealizowano w 1982r./
- 1981 5 maja. Referat nt 35 rocznicy powstania Miejskiej Biblioteki Publicznej w Starogardzie. Opracował: Księga imienna strat ludzkich II wojny światowej /Kociewia/ obejmująca 7423 nazwiska poległych żołnierzy polskich, PSZ, LWP, spadochroniarzy polsko-radzieckich, żołnierzy radzieckich, partyzantów i innych uczestników ruchu oporu oraz ofiar terroru hitlerowskiego i działań frontowych 1939 i 1945. Pierwsze tego typu kompleksowe opracowanie w kraju.
- 1982 22 września. Podpisanie z Wydawnictwem Morskim w Gdańsku umowy wydawniczej na „Pojezierze Kociewskie i okolice”/ nakład 30 tys. egzemplarzy/.
- 1983-1995. Doszło 27 nowych publikacji książkowych, w tym monografie starogardzkich kościołów, udział Kociewia w wojnie bolszewickiej 1920, kociewska lista katyńska, łącznie od 1955 r. około 100 pozycji. Starogard Gd. 8.V.1996 r.

Józef Milewski

Józef Milewski: ordery, odznaczenia państwowe PRL, odznaki honorowe regionalne, resortowe i inne /wg stanu na 30.9.1986 r./

1. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski,
2. Złoty Krzyż Zasługi,
3. Brązowy Krzyż Zasługi - Krajowa Rada Narodowa
4. Medal Zwycięstwa i Wolności 1945,
5. Medal 30-lecia Polski Ludowej,
6. Medal Pamiątkowy GKBZ HP-29 marca 1945, marzec 1981
7. Medal Za Udział w Wojnie Obronnej 1939,
8. Medal 40-lecia PL,
9. Medal Rodła,
10. Medal Tysiąclecia Państwa Polskiego .

Jedno z ostatnich zdjęć Józefa Milewskiego, wykonane podczas spotkania zorganizowanego z okazji 80-lecia jego urodzin

ODSZEDŁ NA WIECZNĄ WARTĘ

s.p. JÓZEF MILEWSKI, oficer Wojska Polskiego, uczestnik Kampanii Wrześniowej 1939 r., historyk, publicysta, wielki miłośnik Kociewia

Po troskliwym i intensywnym poszukiwaniu przez rodzinę i policję oraz przyjaciół, po dwóch tygodniach - w dniu 12 marca 1998 r. - na polnej drodze pomiędzy Lubichowem a Zelgoszczą odnaleziono ciało Józefa Milewskiego. Z wielkim zaangażowaniem wielu wzruszonych starogardzian starało się pomóc w odnalezieniu historyka, który opublikował kilkadziesiąt różnych prac o dziejach miasta i okolicach Kociewia i Pomorza. W czwartek wieczorem rolnik, idący polną drogą z Lubichowa do Zelgoszczy natrafił przypadkowo na zamrożone ciało Józefa Milewskiego, które leżało od 26 lutego 1998 r. na rodzinnej Ziemi Kociewskiej, którą tak ukochał i starannie oraz pieczołowicie opisywał. Przyczyną zgonu najprawdopodobniej były kłopoty z sercem i zasklepienie a śmierć nastąpiła w sposób naturalny. Przy okazji moja uwaga dla osób starszych, aby nie udawali się samotnie w podróż, jak w przypadku Józefa Milewskiego, który miał już 84 lata.

S.p. Józef Milewski był synem rolnika Juliana Milewskiego i Walerii z domu Murowakiej. Urodził się 18 lutego 1914 roku w Zelgoszczy, tu też wyrastał w urokliwym żelgoskim pejzażu. Zasmakował trudów pracy na roli, ale tęsknił do wiedzy i nauki. W starogardzkim gimnazjum klasycznym zakochał się w uroku historii. Po maturze w 1933 r. wybrał studia wojskowe, ufając iż ta właśnie droga zda się Ojczyźnie najbardziej przydatna. Kształcił się w podchorążówce w Ostrowi-Komorowie a potem ze statusem wykładowcy trafił do 67 p.p. w Brodnicy. Wkrótce po wybuchu II wojny światowej, gdzie brał czynny udział w Kampanii wrześniowej 1939 roku, nastąpiły straszne lata okupacji hitlerowskiej.

Przeżył tę koszmarną okupację ukrywając się w rodzinnej miejscowości i utrzymując kontakty z konspiracją. Natychmiast po wyzwoleniu rozpoczął organizować administrację na ziemi starogardzkiej. W latach 1945-1949 pełnił funkcję wójta gminy Lubichowo, przez następny rok /1949-1950/ był burmistrzem Starogardu Gdańskiego. Następnie pracuje, do emerytury w 1976 roku, w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Handlu Wewnętrznego jako dyrektor w powiecie starogardzkim, uzupełniając jednocześnie kwalifikacje w studium sopockiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej /WSE/.

Zainteresowanie historią ukoronował uzyskując tytuł doktora nauk humanistycznych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu w 1974 roku. Na polu badań lokalnej historii długo pozostawał osamotniony, a w wielu tematach wręcz po pioniersku wydobywał ukryte lub zapomniane fakty, okoliczności, zdarzenia i osoby. Penetrował rozległe zakątki Kociewia pieszo i rowerem, spotykał się z ludźmi wtajemniczonymi w szczegóły wydarzeń, wysłuchiwał relacji świadków historii, gromadził najdrobniejsze ślady przeszłości, aby z tego źródła ułożyć obraz prawdziwej historii. Ujawniał ją i upowszechniał, aby pozostała dla potomnych. Odtąd potoczyły się coraz to nowe publikacje i artykuły w prasie ogólnopolskiej i lokalnej, w czasopiśmie naukowych, niezliczone wręcz prelekcje, odczyty, wykłady publiczne, wystąpienia na sesjach historycznych. Odkąd zaczęły się pojawiać regionalne czasopisma stał się ich stałym współredaktorem - począwszy od "Głosu Starogardzkiego" i "Zapisków Kociewskich" przez "Pomeranie" i "Jantarowe Szlaki" do "Kociewskiego Magazynu Regionalnego", którego kolegium jako pierwszy przewodniczył. Gdy w 1973 roku powstało Towarzystwo Miłośników Ziemi Kociewskiej /TMZK/ z całą energią włączył się w jego nakreślony program. Inicjował upamiętnianie miejsc i faktów

historycznych, martyrologii okupacji hitlerowskiej, wydał książkę o Lesie Szpęga wskim, gdzie zginęło około siedem tysięcy osób, kwiat kociewskiej inteligencji. Przyczynił się do stworzenia ekspozycji historycznej w Muzeum Ziemi Kociewskiej. Cieszył się zawsze autorytetem dobrego znawcy i nieustępliwego tropiciela zagadek przeszłości. Na ich wyjaśnienie nie szczędził czasu, ani pieniędzy, często kosztem odpoczynku i życia rodzinnego. Plon swoich historycznych dociekań opublikował w blisko czterdziestu tytułach, niezliczonych przewodnikach, okolicznościowych monografiach, szkicach i tekstach źródłowych. Z jego zbiorów czerpały materiały osoby do prac magisterskich i dalszych opracowań naukowych. W 1996 roku na V Zgromadzeniu Delegatów Stowarzyszenia Autorów Polakich /SAP/ w Gdańsku nadano dr. Józefowi Milewskiemu ze Starogardu Gdańskiego "Godność Członka Honorowego SAP". Godność tę nadaje się najwybitniejszemu osobom o ogromnym dorobku dla kultury polskiej. Poza tym posiadał m.in. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Medal Tysiąclecia Państwa Polskiego, Medal Zwycięstwa, Złotą Odznakę za Opiekę nad Zabytkami, Złotą Honorową Odznakę PTK, Medal "Zasłużony Ziemi Gdańskiej" i in.

Pozostaje wdzięczny Panu Józefowi za to, że pierwszy zmobilizował mnie do tak cennej współpracy i poszukiwania prawdziwych źródeł historycznych oraz ich opisanie w czasie naszych spotkań i rozmów. Podczas naszych spotkań mówiliśmy o Kociewiu, Borach Tucholskich, rzekach Wdzie i Wierzycy oraz gazecie okupacyjnej pt. "Głos Serca Polskiego" drukowanej w moim rodzinnym gospodarstwie we wsi Jasstrzębie na Kociewiu. Niech za tę Twoją pracę Boski Król Wieków i Pan Historii wynagrodzi Cię obficie.

./.

Pogrzeb ś.p. dra Józefa Milewskiego odbył się na cmentarzu w Łąpiszynie - Starogard Gdański w dniu 17 marca 1998 r. z udziałem wielu sympatyków i weteranów oraz władz miejskich. Nie sposób wymienić wszystkich organizacji. Msza św. żałobna celebrowana przez trzech księży została odprawiona w kościele pw. św. Mateusza w Starogardzie Gdańskim, który był wypełniony po brzegi. Homilię i słowo pożegnalne wygłosił proboszcz, ks. prałat Stanisław Człapa, który podkreślił m.in. wielkie zasługi Zmarłego jako historyka i Jego uziłowanie Ziemi Kociewskiej na której umarł. Powiedział ponadto, że zawsze kartka od spowiedzi wielkanocnej ś.p. Józefa była pierwsza w parafii. Świadczy to o tym, że służył nie tylko rodzinie, ojczyźnie, ale i Bogu.

Niech odpoczywa w pokoju.

Józef Weltrowski
ps. "Petrag"

Przypisy:

1. Ziemia Gdańska rocznik 1994 PTK
autor Edwin P. Kozłowski
2. Zapiski Kociewskie Nr 1 /14/ 98
Ryszard Szwoch i Ma-ria Falkowska-Thoms
3. Mowa pożegnalna Kronikarza Kociewia
- Ryszarda Szwocha z 17.03.98
4. Własne kontakty ze ś.p. dr. Józefem Milewskim
i jego rodziną oraz współpraca w wydawaniu
broszur historycznych

Przyszły ksiądz Roman naukę w szkole podstawowej rozpoczął w 1951 r. Przez wiele lat był ministrantem. W 1958 r. został przyjęty do Gimnazjum Klasycznego w Chojnicach, tego samego, do którego uczęszczał Florian Ceynowa. W czasie nauki w gimnazjum poważnie chorował. Przeżyte cierpienia i wiara w doznaną łaskę wyzdrowienia, spowodowaną modlitwą matki, wywarły niewątpliwy wpływ na podjęcie przez niego decyzji o wstąpieniu, po uzyskaniu w 1963 r. świadectwa dojrzałości, do Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie. W 1969 r., po sześcioletnich studiach otrzymał święcenia kapłańskie.

Jego pierwszą placówką wikariuszowską było pięciotysięczne miasteczko koło Grudziądza. Pracował tam pod kierunkiem księdza prałata Alfonsa Muzalewskiego, byłego więźnia Dachau, przez przeszło osiem lat. Jak sam twierdzi, lata te były dla niego nie tylko czasem niesienia posługi duszpasterskiej, ale również szkołą sumiennej pracy. Następne sześć lat był duszpasterzem w parafii Gdynia Witomino. W 1984 r. otrzymał probostwo nowo tworzonej parafii w Klukowej Hucie. Z właściwą sobie energią przystąpił do budowy tam kościoła i plebanii. Dzięki zaangażowaniu wernych i życzliwej postawie księdza kanonika Lubińskiego ze Stężycy, prace posuwały się szybko. W 1989 r. ksiądz biskup, doceniając talenty księdza Romana, skierował go do większej parafii w Czarnej Wodzie, gdzie trzeba było dokończyć budowę i wyposażać kościół i plebanie. Został bardzo szybko zaakceptowany przez parafian, zwłaszcza że od razu włączył się w nurt życia miasta. Prace przy dokończeniu budowy i wyposażeniu kościoła przebiegały bardzo sprawnie. Był wszędzie, gdzie się coś działo, nie tylko organizował, ale niekiedy sam pracował. Niebawem świątynia otrzyma nowe organy. Z tej okazji planuje się wielki koncert organowy.

Prawdziwym oczkiem w głowie księdza Romana jest przykościelny chór Cor Matris prowadzony przez Elżbietę Bucę. Chór ten śpiewa nie tylko w swojej parafii, ale koncertuje także poza jej granicami, między innymi w kościele Świętego Krzyża w Warszawie, był w Niemczech, Danii, Belgii, Holandii i Francji, a teraz wybiera się na

Litwę. Przy parafii działa wiele stowarzyszeń.

Ksiądz proboszcz Roman Bruski wrósł mocno w pejzaż miasta. Służy jego mieszkańcom nie tylko posługą kapłańską. Cierpiącym niesie słowa otuchy, biednym pomoc materialną. Jest przy tym niezwykle skromnym człowiekiem. Wierni i władze kościelne oraz samorządowe doceniają jego pracę. Kiedy w 1994 r. obchodził jubileusz 25-lecia kapłaństwa otrzymał niezliczoną ilość życzeń i kwiatów.

Jest ksiądz Roman wielkim entuzjastą kultury. W salkach katechetycznych czynna jest stała wystawa malarska, a on sam został ostatnio wybrany sekretarzem nowo powstałego Towarzystwa Przyjaciół Czarnej Wody.

Kiedy losy rzuciły go na Kociewie, pokochał je, bo to malownicza ziemia i do rodzinnych Kaszub stąd niedaleko. Na bocznej ścianie kościoła w Czarnej Wodzie widnieje napis: „Kapłanem jesteś na wieki”. Słowa te stały się życiową dewizą księdza proboszcza.

J.L.

Pożegnaliśmy Józefa Milewskiego kronikarza Kociewia

W lutym zmarł wybitny znawca Kociewia, autor blisko 100 publikacji na temat tego regionu, dr Józef Milewski.

Józef Milewski był rodowitym Kociewiakiem. Urodził się 18 lutego 1914 r. w Zelgoszczy, gmina Lubichowo i ukończył w Starogardzie Państwowe Gimnazjum Klasyczne (obecne LO nr 1). Podczas wojny dostał się pod Chyrowem do niemieckiej niewoli, z której uciekł. Powrócił do Zelgoszczy i działał w polskiej armii powstańczej. Po wojnie wybrano go na wójta Lubichowa. W październiku 1949 r. został wybrany na ostatniego burmistrza Starogardu Gdańskiego, gdyż już w czerwcu 1950 r., po reorganizacji, na czele miasta stanął przewodniczący Prezydium Miejskiej Rady Narodowej.

Wkrótce też J. Milewski mianowany został dyrektorem Miejskiego Przedsiębiorstwa Handlu w Starogardzie, gdzie pracował do końca 1972 r. Trzy lata później przeszedł na wcześniejszą emeryturę.

Największą pasją Józefa Milewskiego była historia Kociewia. Materiały historyczne zaczął zbierać już jako uczeń gimnazjum, a pierwsza jego publikacja „Starogard Gdański i okolice” ukazała się w 1955 r. W wieku 60 lat, w 1974 r., obronił pracę doktorską w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu na temat „Kociewie w latach okupacji hitlerowskiej”. W swoim dorobku wydawniczym ma blisko 100 publikacji oraz nie mniejszą liczbę artykułów prasowych i odczytów historycznych.

26 lutego br. Józef Milewski nagle zginął. Ostatni raz widziany był w Starogardzie, w bibliotece przy ul. Sobieskiego, gdzie wypożyczył „Żywoty świętych”. Od tego dnia poszukiwano go przez ponad dwa tygodnie. Znalaziono go, niestety już nieżyjącego, przy drodze polnej prowadzącej do rodzinnej Zelgoszczy, gdzie wybrał się po materiały do kolejnej publikacji...

17 marca, na cmentarzu Łapiszewskim w Starogardzie dr. Józefa Milewskiego pożegnały tłumy starogardzian. Po ubiegłorocznej śmierci innego wielkiego miłośnika tego regionu, Edmunda Falkowskiego, jest to kolejna duża strata dla Kociewiaków. (teka)

Historyk nie żyje

W czwartek wieczorem, po dwóch tygodniach poszukiwań, na polnej drodze pomiędzy Lubichowem a Zelgoszczą, odnaleziono zwłoki Józefa Milewskiego.

Józef Milewski, starogardzki historyk i publicysta, zaginął dwa tygodnie temu. Od tego czasu poszukiwany był przez starogardzką policję i członków rodziny. Znajomi sędziwego historyka przypuszczali, że udał się on w kolejną ze swoich wypraw po Kociewiu, aby zebrać materiały do następnej publikacji. Potwierdzały to pojawiające się co jakiś czas, informacje, że J. Milewski był widziany w Smętowie, Czarnymlesie i Lubichowie. Nikt jednak nie potrafił podać dokład-

nego miejsca pobytu poszukiwanego.

W czwartek wieczorem rolnik, idący polną drogą z Lubichowa do Zelgoszczy, znalazł zamarznięte zwłoki starogardzkiego publicysty.

- Po oględzinach denata jesteśmy pewni, że zmarł on w sposób naturalny. Nie może być mowy o zabójstwie. Przyczyną zgonu, który mógł nastąpić nawet kilka dni temu, najprawdopodobniej było zasląbnienie, wynikające z kłopotów z sercem. Należy pamiętać, że J. Milewski miał już 84 la-

Józefa Milewskiego poszukiwano dwa tygodnie.

Fot. Roman Sikora

ta i w tym wieku piesze wędrówki w znacznym stopniu osłabiają organizm - powiedział nam kom. Robert Ratajczyk, szef starogardzkiej policji. (toro)

DZIENNIK BAŁTYCKI nr 62 (16221), 14, 15 marca 1998r., s. 3

Dnia 26 lutego 1998 r.
zmarł nasz najukochańszy Ojciec,
nasz najdroższy Teść i Dziadek

ś. † p.

**dr JÓZEF
KONSTANTY
MILEWSKI**

Oficer Wojska Polskiego i uczestnik kampanii
wrześniowej 1939 r., historyk, wielki miłośnik Kociewia.

Msza święta żałobna odprawiona zostanie
17 marca (wtorek) 1998 r. o godz. 10.30
w kościele pw. św. Mateusza w Starogardzie Gdańskim,
po czym pogrzeb na cmentarzu w Łapiszewie.

Pograżeni w smutku i żalu
Synowie z Rodzinami.

DZIENNIK BAŁTYCKI
nr 63, 16.03.1998r.

R-3055/A/182 Prosimy o nieskładanie kondolencji.

LAUREAT NAGRODY WOJEWÓDZKIEJ

dr Józef Milewski²⁹

Józefa Milewskiego, jak sądzą nie trzeba prezentować mieszkańcom powiatu starogardzkiego. Jego życiową pasją, uhonorowaną uzyskaniem w ubiegłym roku stopnia doktora nauk humanistycznych na Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika, jest histo-

ria Kociewia w okresie okupacji hitlerowskiej. Jego praca doktorska zawiera wiele mało znanych faktów z tego okresu. Milewski przedstawił w swej pracy m. in. martyrologię, ruch oporu, gospodarkę okupanta w powiatach starogardzkim i tczewskim.

Józef Milewski jest kombatantem z okresu II wojny światowej. Jako oficer

Wojska Polskiego dowodził oddziałem artylerii przeciwlotniczej. Po ucieczce z niewoli działał przez pewien czas w „Grzyfle Pomorskim”. Po wyzwoleniu od 1 czerwca 1945 roku pełnił Józef Milewski funkcję wójta gminy w Lubichowie. Potem, do 1950 roku, burmistrza Starogardu Gd.

Przez trzydzieści lat zbierał Milewski materiały historyczne o martyrologii Kociewia. Wiele tych materiałów związanych jest z jego osobistymi przeżyciami, co nie pozostało bez wpływu na wartość historyczną opracowań.

Oprócz pracy zawodowej (Milewski pełni funkcję dyrektora Oddziału WPHS) zajmuje się on popularyzacją spraw związanych z najnowszą historią Kociewia wśród młodzieży szkolnej.

Pan Józef jest także długoletnim współpracownikiem naszej gazety. Kontakty z „Dziennikiem Bałtyckim” datują się od 1946 roku, prawie od zarania gazety.

Na początku br. Milewski otrzymał nagrodę wojewody gdańskiego. Na to zaszczytne wyróżnienie przyznane tuż przed 30 rocznicą wyzwolenia Gdańska i Starogardu, zasłużył pod każdym względem.

29

45
ZAWACKIEJ

30

30

Poszukiwania starogardzkiego historyka

Zaginął czy pracuje

W Starogardzie po raz ostatni Józef Milewski był widziany w miejskiej bibliotece przy ul. Sobieskiego.

Fot. Tomasz Rogalski i Roman Sikora

Dłuższa nieobecność w domu mieszkającego samotnie znanego starogardzkiego historyka Józefa Milewskiego, zaniepokoiła wprawdzie jego rodzinę.

Ponad tydzień temu najbliżsi zaczęli poszukiwać 84-letniego Józefa Milewskiego na własną rękę i wciąż to czynią.

- Są sygnały, że ojciec widziany był w Lubichowie oraz w okolicznych wsiach, w Zelgoszczy i Czarnymleś. Przed zaginięciem na pewno był w dobrej kondycji umysłowej - twierdzi syn poszukiwanego, Stefan Milewski.

W minioną sobotę sprawą zajęła się sekcja kryminalna Komendy Rejonowej Policji w Starogardzie. Poli-

cja szukała zaginionego nawet w województwie bydgoskim. Szukano śladów jego obecności na dworcach PKP i PKS, w szpitalach, w parafiach i u znajomych.

- Ustaliliśmy, że zaginiony zainteresowany był tematem ochrony bobrów w dolinie rzeki Wdy. Rozmawiał też przed zaginięciem ze znajomymi o szlaku martyrologii Żydów w okolicach Skórcza, Osieka i Warlubia. Możliwe więc, że przebywał w tych miejscach, zbierając materiały do nowej książki. Jedną

z osób, która ostatnio widziała J. Milewskiego w Starogardzie jest jego sąsiadka, Elżbieta Rekowska. - W środę popielcową byliśmy razem w kościele - twierdzi ona. - Gdy przyjechał do niego nazajutrz wieczorem jego syn, już go nie zastał. Była tylko książka, którą pożyczył tamtego dnia w bibliotece.

Jak na razie ostatni ślad policji w tej sprawie mówi o pobycie Milewskiego w miniony wtorek w Lubichowie i jest on obecnie sprawdzany. Osoby, które w ostatnim okresie widziały zaginionego proszone są o kontakt z policją pod nr tel. (0-69) 16-240-21.

(M.J.)

Milewski Józef, /Mielewski/, ur. 18 II 1914 w elgoszczy w średniozamożnej rodzinie rolnika Juliana i Walerii z Murawskich. Był pierworodnym synem, posiadał sześcioro rodzeństwa. Maturę zdaje w starogardzkim gimnazjum w 1933 i wstępuje w szeregi

31

Szkoły Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie. Kończy ją 17 IX 1934 i po zdaniu egzaminu konkursowego 29 IX 1934 zostaje przyjęty do Szkoły Podchorążych Piechoty w Ostrowi Mazowieckiej. W 1936 mianowany zostaje podporucznikiem WP z przydziałem do 67 p.p. w Brodnicy n. Drwęcą.

Wojna zastała go w Rzeszowie i w tej okolicy dostaje się do niewoli niemieckiej z której zbiegł tego samego dnia. Wraca do Zelgoszczy 10 X 1939 i tu ukrywa się przed Niemcami. Czas wykorzystuje do nauki m. in. niemieckiego. Działa w konspiracyjnej organizacji P.A.P. / Polska Armia Powstania /, pomaga ukrywać się Polakom, organizuje „czarny ubój” i wysyłkę żywności do obozów, prowadzi tajne nauczanie. W miarę możliwości pomaga Matce w prowadzeniu gospodarstwa. 4 III 1945 Zelgoszcz zajmują wojska Armii Czerwonej a 1 VI 1945 zostaje pierwszym powojennym wójtem w Lubichowie. Żeni się 26 X 1946 ze Stefanią Pelagią Rydzińską, zamieszkując w Lubichowie. Z małżeństwa tego doczekał się synów Stefana i Piotra. 24 X 1949 zostaje burmistrzem Starogardu Gd. i urzęduje do 19 VI 1950. Od 20 VI 1950 do 31 XII 1972 jest dyrektorem Miejskiego Handlu Detalicznego w Starogardzie Gd. Był korespondentem wielu gazet w Polsce a szczególnie *Dziennika Bałtyc-*

kiego. W 1971 zostaje przyjęty na seminarium doktoranckie Wydziału Humanistycznego UMK w Toruniu. Broni pracy doktorskiej 23 IV 1974, a dotyczyła ona jego uмиłowanego Kociewia, pt.: ***Kociewie w latach okupacji hitlerowskiej 1939 - 1945***. Za wybitne osiągnięcia naukowe w popularyzacji historii ziemi gdańskiej zostaje laureatem nagrody wojewody gdańskiego 14 I 1975. Na przedwczesną emeryturę zbawidowską przechodzi 31 III 1976. Nadal aktywnie działa w organizacjach społecznych m. in. w Oddziale PTTK w Starogardzie Gd., w Regionalnej Pracowni Krajoznawczej PTTK w Gdańsku i w tamtejszym Wydawnictwie Pomorskim pełni liczne funkcje społeczne, jest m. in. wiceprzewodniczącym Rady Programowej RPK PTTK, wiceprzewodniczącym Wojewódzkiej Komisji d/s Inwentaryzacji Krajoznawczej PTTK. W PTTK otrzymał Złotą Honorową Odznakę. Aktywnie działa jako współzałożyciel w Towarzystwie Miłośników Ziemi Kociewskiej. Był członkiem korespondentem Wielkopolskiego Klubu Publicystów Krajoznawczych i członkiem Oddziału Gdańskiego Stowarzyszenia Autorów Polskich. Przez lata swojej aktywnej i mrówczej pracy publicystycznej napisał ponad 4 tys. artykułów. Opracował inwentaryzację krajoznawczą 18 gmin Kociewia. Wydał ponad 100 tytułów książek o Kociewiu, które doczekały się licznych wznowień. Część z tych pozycji wydał własnym nakładem ze swojej skromnej emerytury. Najwyższe swoje odznaczenie państwowe - Krzyż

32
32

Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski otrzymał 12 VII 1974. Stowarzyszenie Autorów Polskich na zjeździe krajowym w Gdańsku w 1976 nadało mu godność Członka Honorowego a władze miasta Skarszew za wkład w opracowania dot. historii miasta i okolicy nadały mu pośmiertnie godność Honorowego Obywatela Skarszew w 1998. Zmarł 26 II 1998 na polach Zelgoszczy i jak wspominał w czasie mszy żałobnej w kościele św. Mateusza w Starogardzie tamtejszy proboszcz ks. prałat dr S. Człapa „... zatoczył koło życia i ostatnim gestem przytulił się do tej, najbardziej umiłowanej, ziemi kociewskiej dla której pracował do ostatniego tchnienia...”. Pochowany został na cmentarzu łąpiszewskim w Starogardzie Gd.

Rozowski E. J., Stow. biograficzny
Skarszew i okolice, Sopot 2002,
s. 273-276

JÓZEF MILEWSKI

(1914 – 1998)

**Dr, działacz samorządowy
i społeczny, Członek Honorowy SAP
Honorowy Obywatel Skarszew**

Urodził się 18 II 1914 r. w Zelgoszczy, na Kociewiu, jako pierworodny syn w średniozamożnej rodzinie rolnika Juliana i Walerii z Murawskich. Posiadał sześcioro rodzeństwa.

Maturę zdaje w starogardzkim gimnazjum w 1933 r. i wstępuje w szeregi Szkoły Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie, którą kończy 17 IX 1934 r. Po zdaniu egzaminu konkursowego 29 IX 1934 zostaje przyjęty do Szkoły Podchorążych Piechoty w Ostrowi Mazowieckiej. W 1936 r. zostaje mianowany podporucznikiem WP z przydziałem do 67 pp. w Brodnicy n. Drwęcą. Wojna zastała go w Rzeszowie i w tej okolicy dostaje się do niewoli niemieckiej, z której zbiega tego samego dnia. Wraca do Zelgoszczy 10 X 1939 r. i tu ukrywa się przed Niemcami. Czas wykorzystuje do nauki m.in. niemieckiego. Działa w konspiracji PAP (Polska Armia Powstania), następnie w AK, pomaga ukrywać się Polakom, organizuje „czarny ubój” i wysyłkę żywności do obozów, prowadzi tajne nauczanie. W miarę możliwości pomaga matce w prowadzeniu gospodarstwa. Wojska Armii Czerwonej zajmują Zelgoszcz 4 III 1945 r.

Zostaje powołany na pierwszego powojennego wójta w Lubichowie 1 VI 1945 r. Burmistrzem Starogardu Gdańskiego zostaje 24 X 1949 r. i urzęduje do 19 VI 1950 r. Od 20 VI 1950 r. do 31 XII 1972 r. jest dyrektorem Miejskiego Przedsiębiorstwa Handlu Detalicznego w Starogardzie Gd.

Był korespondentem wielu gazet w Polsce a szczególnie *Dziennika Bałtyckiego*.

W 1971 r. zostaje przyjęty na seminarium doktoranckie Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Brni pracy doktorskiej 23 IV 1974 r. Praca dotyczyła jego uмиłowanego Kociewia, pt: *Kociewie w latach okupacji hitlerowskiej 1939-1945*.

Na wcześniejszą emeryturę kombatancką przechodzi 31 III 1976 r.

Koziowski Edmund Franciszek, Dykt i
działalności wśród was. Bibliografia
zmarłych działaczy PTTK woj.
pomorskiego, t. V, Sopot 2011

Przez lata swojej aktywnej i mrówczej pracy napisał ponad 4 tysiące artykułów w prasie lokalnej, ogólnopolskiej i naukowej. Jest autorem ponad 100 tytułów książek o Kociewiu i ludziach tej krainy, niektóre doczekały się wznowień. Część z tych pozycji wydał własnym Nakładem ze swojej skromnej emerytury. Do najcenniejszych jego prac należą: *Zabytki i osobliwości Starogardu Gd.* (1979), *Dzieje Starogardu Gdańskiego* (1959), *Zabytki i niektóre inne dobra kultury Starogardu Gdańskiego* (1993), *Kociewie, przewodnik turystyczny* (1977, współautor), *Kociewie w latach okupacji hitlerowskiej* (1977), *Przewodnik turystyczny Pojezierze Starogardzkie i okolice* (1984), *Kociewie w piśmiennictwie i druku./Przyczynek do przewodnika – informatora turystycznego/* (1980), *Dzieje wsi powiatu starogardzkiego* (1968, dwa tomy).

Józef Milewski bardzo aktywnie działał w Towarzystwie Miłośników Ziemi Kociewskiej, którego był współzałożycielem. W organizacji tej zasiadał w Radzie, wygłaszał referaty itp.

Aktywnie działał także w Polskim Towarzystwie Turystyczno-Krajoznawczym (wstąpił w szeregi PTTK w 1962 r.). Działał w Oddziale PTTK w Starogardzie Gdańskim, gdzie także wybierany był do władz tej jednostki (od członka Zarządu do wiceprezesa, pełnił jednocześnie funkcję przewodniczącego Oddziałowej Komisji Opieki nad Zabytkami). Ścisłe współpracował z Regionalną Pracownią Krajoznawczą PTTK w Gdańsku, gdzie zasiadał w Radzie Programowej, jako wiceprzewodniczący (od 1971 do 1998 r.) i, w Kolegium Wydawniczym Wydawnictwa Pomorskiego RPK PTTK (w tym samym okresie). W Wojewódzkiej Komisji ds. Inwentaryzacji Krajoznawczej PTTK był wiceprzewodniczącym Komisji. Zinwentaryzował wszystkie gminy Kociewia. Zasiadał także w Wojewódzkiej Komisji Historii i Tradycji PTTK. Był także wiceprzewodniczącym Wojewódzkiej Komisji Opieki nad Zabytkami (przez kilka kadencji). Był członkiem korespondentem Wielkopolskiego Klubu Publicystów Krajoznawczych PTTK w Poznaniu.

Do 1998 r. działał bardzo aktywnie we władzach wojewódzkich Spółdzielni Spożywczych „Społem” w Gdańsku.

W 1985 r. wstąpił w szeregi Stowarzyszenia Autorów Polskich i działał bardzo aktywnie w Gdańsku w tamtejszym Oddziale i we władzach centralnych SAP.

Za swą aktywną działalność zawodową i społeczną otrzymał liczne odznaczenia państwowe, resortowe, organizacji społecznych i miast, oto najważniejsze z nich:

- Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (12 VII 1974),
- Złoty Krzyż Zasługi,
- Medal „Tysiąclecia Państwa Polskiego”,
- Medal Zwycięstwa,
- Medal „Zasłużony Ziemi Gdańskiej”,
- PTTK przyznało Złotą Honorową Odznakę PTTK,
- Złotą Odznakę za Opiekę nad Zabytkami”,
- został Honorowym Członkiem TMZK,
- Zjazd Krajowy SAP w 1996 r. nadał mu najwyższą godność – Godność Członka Honorowego SAP,
- został laureatem nagrody wojewody gdańskiego /14 I 1975/.

W Lubichowie żeni się 26 X 1946 r. ze Stefanią Pelagią Rydzińską i z małżeństwa tego doczekał się synów: Stefana i Piotra.

Zmarł 26 II 1998 r. na polach Zelgoszczy i jak wspominał w czasie Mszy żałobnej w kościele farnym p.w. Św. Mateusza w Starogardzie Gdańskim tamtejszy proboszcz ks. prałat dr S. Czapla „... zatoczył koło życia i ostatnim gestem przytulił się do tej, najbardziej umiłowanej ziemi kociewskiej, dla której pracował do ostatniego tchnienia...”. Tłumy mieszkańców Kociewia żegnały go w kościele i na cmentarzu Łapiszewskim, a nad trumną pochylili się liczne sztandary.

Pośmiertnie otrzymał w 1998 r., z okazji 800-lecia miasta, Honorowe Obywatelstwo Skarszew.

Róża Janca-Brzozowska, Jerzy Kotlarski, *Oddział Gdański Stowarzyszenia Autorów Polskich. SAP sapie już 30 lat*, Gdańsk 2007, s. 31, 73 (foto), Edwin F. Kozłowski, *Słownik biograficzny Skarszew i okolicy*, Sopot 2002, s. 273-276 (foto), Edwin F. Kozłowski, *Józef Milewski*, w: *Ziemia Gdańska. Rocznik krajoznawczy i kalendarzem imprez 1994*, [Gdańsk 1994], red. naczelny Edwin F. Kozłowski, s. 45-46 (foto), Edwin F. Kozłowski, *Jubileusz dra Józefa Milewskiego*, w: *Biuletyn Informacyjny Elbląg – Gdańsk - Słupsk. Stowarzyszenie Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę*, Nr 2/1994, s.41-42.

III/5. Materiały inne - Milewski Józef:

A. Biogramy opracowane przez Józefa Milewskiego - Pomorze - 26 biogr.
-mpisy. k. 24 s. 1-25

B. Biogramy opracowane przez Józefa Milewskiego - konspiracyjny nie
związani z komp. pom. - 6 biogr. k. 6 s. 1-6

Lista biografiiów - autor Józef

A.

Kulawski: Pomorze.

1. Borkowska Józefa ps. "Liluta"
2. Borkowski Edmund ps. "Birat"
3. Borkowski Franciszek, 1350"
4. Bukowski Paweł
5. Gałkowski Brunon
6. Gowacki Józef
7. Gładke Henryk "Orzeł II"
8. Hoffmann Janina
9. Jawosz Franciszek - brak danych z Pom.
10. Jasnoch Leon
11. Kacmarek Franciszek
12. Kacmarek Janina, Suwałki-Kacmarek, - WSK - przekazała
13. Lisiecki - Rosenkrantz Szabla
14. Lisiecki Józef
15. Lisiecki Zygmunt
16. Ozimek Włodzisław Waldemar
17. Pałkowski Paweł Edmund
18. Polewicz Włodzisław
19. Potocki Henryk
20. Rebendel Stefania - WSK - przekazała
21. Rekowski Helena
22. Rekowski Tadeusz Cesary
23. Rosenkrantz Edwin
24. Matyas Stefania - WSK - przekazała
25. Wesierski Norbert
26. Wetta Witold Kazimierz

Omyśl. biografiiów umieszczone w
k. osobowych i w kartotekach
inspektoratów - zob. "alfabetki"

22.02.2010 W.K. 46

Borkowska Józefa-"Ziuta"/1914-1983/

Urodziła się 29 lipca 1914 r. w rodzinie Konstantyna i Weroniki z Kłopotkich w Sterogardzie na Pomorzu Gdanskim. Ukończyła szkołę średnią w Wejherowie. W okresie międzywojennym pracowała przy rodzicach w kupiectwie. Po przegranej wojnie polsko-niemieckiej znalazła się w Warszawie, gdzie wzięła udział w Powstaniu warszawskim. Pracowała w charakterze pielęgniarki w szpitalu głównym sióstr Elżbietek na Górnym Mokotowie przy ul. Goszczynskiego, obsługującą w zespole pułk AK "Baszta". Po 20 sierpnia 1944 r. została w ramach szpitala ewakuowana w nowe miejsce. Po wyzwoleniu w 1945 r. wróciła do Sterogardu, trudniąc się wraz z rodziną drobnym handlem. Zmarła 31 maja 1983 r. w Sterogardzie Gd i tam została pochowana.

3.1.1993 r. /-/ Józef Milewski *ul. Rowca.*

Bibliografia

Józef Milewski, *Kociwiacy w Powstaniu warszawskim/1944 r/*
Towarzystwo Miłośników Ziemi Kociewskiej, Sterogard Gd. 1986 r

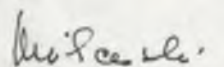
Borkowski Edmund-"Pirst"

2

Urodził się 28 lipca 1921 r. w Starogardzie na Pomorzu w rodzinie kupca Konstantyna i Teroniki z d. Kłopotkiej. Miał siostrę imieniem Józefę. Był uczniem miejscowego gimnazjum. Nie chcąc przyjąć niemieckiej volkslisty uszedł w 1942 r. do Warszawy. Tam należał do ruchu oporu, biorąc udział w Powstaniu Warszawskim. Walczył w grupie AK "Północ". W pierwszych dniach września 1944 r. wycofał się kanałami do Tródmiescia. Po zakończeniu wojny i opuszczeniu obozu jenieckiego osiedlił się na Zachodzie Europy.

3 I 1993 r.

/-/ Józef Milewski

Bibliografia

Józef Milewski .Kociewiecy w Powstaniu "arszawskim/1944 r/
TMZK, Starogard Gd, 1986.

Borkowski Franciszek-"1320"/1910-1985/

Urodził się 11 września w Starogardzie w rodzinie kupca Konstantyna i Teroniki z Kłopotkich. Miał młodszą siostrę, Józefę, i młodszego brata, Admunda. Ukończył szkołę średnią w Starogardzie, a potem uzyskał wykształcenie wyższe specjalistyczne w zakresie handlu morskiego. Pracował w Instytucie Handlu i Techniki Portowej w Gdyni, a od 1938 r. w firmie prywatnej Beyera w Warszawie. Należał do konspiracji patriotycznej Warszawy, biorąc udział w Powstaniu Warszawskim. Do końca sierpnia 1944 r. należał na Bródnie w kompanii "Grażyna" por. "Hernesia" / Mariusza Krawczyka /. Po wyzwoleniu wrócił do swego zawodu, zamieszkał w 1956 r. w Olsztynie. Wyróżnił się w pracy społecznej na rzecz tego miasta, wyróżniony został m. in. Krzyżem Kewelerskim Orderu Odrodzenia Polski, warszawskim Krzyżem Powstalczym oraz godnością Honorowego Obywatela Miasta Olsztyna. Tam zmarł w 1985 r. i został pochowany.

3 I 1993 r. /-/ Józef Milewski

Milewski

Bibliografia

Józef Milewski. Kociewiecy w Powstaniu Warszawskim/1944 r/ TMK, Starogard Gd. 1986.

Bukowski Poweł

4

Urodził się 20 lutego 1910 r. w Skarszewach na Pomorzu Gdanskim. Był synem Konrada. Zdobyl wykształcenie w zawodzie słu-
sarza maszynowego. w kampanii wrześniowej 1939 r. walczył w
2 Bronie Strzelców w Łozewie. Zamieszkał na stałe w Warszawie,
gdzie wziął udział w Powstaniu warszawskim w charakterze rusz-
nikarza. Po wyzwoleniu pracował m. in. w Polskich Zakładach Zbo-
żowych. Stałym miejscem zamieszkania w latach 1980 była
Warszawa, ul. Krótkoliska 2.

3 I 1993 r. /-/ Józef Milewski

Archiw. cz.

Bibliografia

Józef Milewski. Kociewiacy w Powstaniu warszawskim/1944 r/.
TMZK, Starogard Gd. 1986.

Gałąkowski Brunon Jan/1912-1944/

5

Urodził się 7 sierpnia w Starogardzie jako jedyny syn piekarza Ignacego i Zofii z Gałąkowskich. Tu ukończył szkołę wydziałową, w której był hercerzem drużyny nr 21. Do wybuchu wojny 1939 r. pracował w piekarni ojca. W październiku 1939 r. wraz z Józefem Nagajewskim i Rogowskim wyjechał do Warszawy. Tam pracował jako kasjer w kinie pod zarządem Niemcem. Niejomość języka niemieckiego ułatwiła mu kontakty z Niemcami, a nie przeszkadzała w przynależności konspiracyjnej. Dnia 6 sierpnia 1944 r. jako uczestnik Powstania Warszawskiego wziął udział w budowie, a potem w obronie barykady na ulicy Marszałkowskiej/róg ul. Żłotej/, w pobliżu mieszkania siostry, Anny Niklas. Barykada została zombardowana przez Niemców. Po niej i jej obrońcach nie pozostało żadnego śladu.

Fot. - Ksena H. zbiorek Fund.

5 I 1993 r. /-/ Józef Milewski

W. Milewski

Bibliografia

1. "Wywiady ustne Ignacego Gałąkowskiego, ojcy poległego, z 1960 r.
2. Józef Milewski. Herceże starogardzcy 1939-1945. Starogard Gd 1967 r.

6

Głowski Józef/1890-1972/

Urodził się w Pelplinie 18 marca w rodzinie kupca Pawła i Julii z d. Redek. Wychowanek Collegium Marienium w tej wsi i gimnazjum w Rawiczu. Studiował na uniwersytetach w Strassburgu i Frankfurcie n. Menem. Był komendantem Straży Ludowej w Gniewie od połowy 1919 r. do stycznia 1920 r. Brał udział w plebiscycie na Warmii i Mazurach a od sierpnia 1920 r. w wojnie bolszewickiej. Potem pracował w Gniewie i Poznaniu. W latach 1935-1939 był posłem na sejm RP. W okupacji m. in. w ramach dywersyjnej akcji "N" w Warszawie pisywał artykuły do wydawanych tam konspiracyjnie w latach 1941-1944 dla niemieckiego czytelnika gazetek "Hammer und Schwert" i "Der Soldat" współpracował z powstańcami warszawskimi 1944 r. Po wyzwoleniu 1945 r. osiedlił na stałe w Gdansku, gdzie zmarł 30 I 1972 r. i został pochowany. Odznaczony m. in. Krzyżem Virtuti Militari V klasy.

18 I 1993 r.

/-/ Józef Milewski *Józef Milewski*

Bibliografia

Józef Milewski. Styczeń 1920, luty i marzec 1945 na Kociewiu. Starogard Gd. 1984 r.

Handke Henryk-"Orzeł II"

7

Urodził się 20 listopada 1925 r. w Łezewie jako syn bankowca Bogusława i Zofii z Redunskich. Ukończył jedną klasę gimnazjum, w 1940 r. wysiedlony z rodzicami do GG. w Powstaniu warszawskim walczył jako szeregowiec w kompanii "Beit"/Brenneisen/zgrupowanie "Sarna"/Białystok/ pod por. Zbigniewem Kriegerem m. in. w rejonie ul. Jerozolimskich/Śródmieście/ do 2 X 1944 r. Był jeńcem Stalagu 318 nr 104022 w Łambinowicach/Łamsdorf/, a od 11 XI 1944 r. - Stalagu VII A w Moosburg. Wyzwolony przez Amerykanów z obozu w Monachium 30 IV 1945, po czym w II Korpusie PSZ. w 1947 r. w Poznaniu, a od 1955 r. w Łezewie, ostatnio jako księgowy w PGR Malinowo.

4 I 1993 r. /-/ Józef Milewski *Henk Handke*

Bibliografia

Józef Milewski. Kociewiecy w Powstaniu warszawskim/1944 r/.
IMZK, Starogard Gd. 1986 r.

Hoffmann Janina/1925-1944/

8

Urodziła się 1 sierpnia w Gródku nad Wdą. Ukończyła 6 klas
Cwiczeniówki przy Państwowym Seminarium Nauczycielskim i 2 klas
gimnazjum w Toruniu. Z rodzinami zamieszkiwała w Katowicach/
1939-1941/, Krakowie/1941-1943/ i w Warszawie/1943-1944/. Należała do Szarych Szeregów, biorąc udział w ich działalności.
Wzięła udział w Powstaniu Warszawskim, z początku jako łączniczka, a potem sanitariuszka. Dnia 30 sierpnia otrzymała postrzał z karabinu maszynowego w obydwie nogi. Przenoszono ją w celach leczniczych do różnych szpitali. Zginęła bez śladu.

4. I 1993 r.   /-/ Józef Milewski

Bibliografia

Józef Milewski. Kociwiewcy w Powstaniu Warszawskim/1944/
IMZK. Storożard Gd. 1986 r.

M. Milewski

Jerosz Franciszek/1915-1969

Urodził się 20 września w USA. Międzywojniu wrócił do Polski. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 r., w której został ranny. Wpadł do niewoli niemieckiej. Po wyjściu z niej przebywał w Warszawie, angażując się w działalność konspiracyjną. Dnia 5 sierpnia 1944 r. został powstańcą warszawskim. ^{Był} ~~został~~ ranny. ^{Pracował} ~~był~~ na robotach przymusowych w Niemczech. Ostatnio zamieszkiwał u znajomych Frankowskich w Smętowie Granicznym na Kociewiu, gdzie zmarł 13 stycznia 1969 r. i został pochowany. Na tablicy nagrobkowej wynika udział w Powstaniu Warszawskim.

1-1 Milerka

Nie związany z
Dom. - do arch.
J. Milewskiego.

10

Jasnoch Leon/1920-1944/ - „Lewy”

Urodził się 10 kwietnia. Mieszkał w Łazewie, wychowanek gimnazjum męskiego, w 1938 r. w „uniewaszczonych” Pracy w Sierpni koło Gnie-
 wa. Od 1940 r. jako „Świątek” w organizacji konspiracyjnej w Lub-
 linie, a w grudniu 1941 r. dziełecz konspiracyjny w Warszawie. Na
 czele grupy 45 harcerzy wykradł z kostnicy zwłoki tezewien H.
 Chmielewskiego i P. Szulca, poległych w walce z gestapo. Uczestnik w
 Powstaniu warszawskim w Oddziale „typowym” „Prus” na Starówce,
 ranny w nogę na berykocie przy ul. Senatorskiej 7/13 dnia 12
 sierpnia 1944 r. Spłonął w szpitalu powstanczym przy ul. Długiej
 15 w południe niedzielne 20 sierpnia 1944 r. w czasie pobytu w
 stolicy studiował prawo.

4.I.1993 r. /-/ Józef Milewski

Uniwersytecki

Bibliografia

Fot. własne - siebie

Józef Milewski. Kociwiecy w Powstaniu warszawskim/1944 r/
 TMK, Sterogard Gd, 1986 r.

Kaczmarek Franciszek-"Kanerf" AA

Urodził się 5 stycznia 1915 r. w Niemzech/Hamborn/. Absolwent Szkoły Podchorążych Artylerii w Grudziądzu. W kampanii wrześniowej 1939 r. dowódca plutonu 19 baterii przeciwlotniczej. Brał udział w obronie Warszawy. W 1942 r. wstąpił do AK. W Powstaniu Warszawskim walczył jako ppor. dowódca plutonu batalionu "Chrobry" na Woli. Został ciężko ranny odłamkiem pocisku czołgowego na dachu parterowego domu przy obronie barykady ulic Chłodna-Kronia/u Haberbusze/. Przebywał w szpitalu polowym przy ul. Ciepłej, potem w Szpitalu Meltenskim, następnie w Bródnie przy ul. Zgoda, wreszcie do końca Powstania przy ul. Boduena/Piękna 24/. Po wojnie osiedlił się w Starogardzie Gd., gdzie podjął pracę zawodową. Odznaczony został m. in. w 1984 r. Warszawskim Krzyżem Powstaniowym.

4 I 1993 r. /-/ Józef Milewski *Milewski*

Bibliografia

Józef Milewski. Kociewiaci w Powstaniu Warszawskim/1944 r/.
TMZ K, Starogard Gd. 1986 r.

Suda-Kaczmarek Janina-"Jenka"

W SK

12

Urodziła się 17 września 1915 r. w Smolensku w rodzinie Suderów. Do 1937 r. zamieszkiwała przy rodzicach w Sokółowie Podlaskim. Od kwietnia 1937 r. była telefonistką w Ministerstwie Spraw Wojskowych w Warszawie. W czerwcu 1942 r. wstąpiła jako łączniczka do zgrupowania AK "Sosna", gdzie bezpośrednim jej przełożonym był ppor. "Kerner" /obecnie mąż/. Ukończyła kurs sanitarny. W Powstaniu Warszawskim była sanitariuszką w Szpitalach Meltanskim /1-8 VIII/, przy ul. Złota /8-12 VIII/, Armii Ludowej przy ul. Boduena /12 VIII-10 IX/ i Armii Ludowej przy ul. Piłsudskiego /10 IX-2 X/. Była więźniarką obozu jenieckiego w Pruszkowie. Uciekła z nim na Zachód z transportu ewakuacyjnego. Ukrywała się. Obecnie wraz z mężem-powstancem zamieszkuje w Starogardzie Gd. przy ul. Traugutta 28/. 4 I 1993 /-/ Józef Milewski *Milewski*

Bibliografia: Kociwscy w Powst. W-wskim /1944/. Starogard Gd. 1986

Lisiecka-Rozenkrenz Izabela

Urodziła się 28 stycznia 1926 r. na Kociewiu. W Powstaniu Warszawskim była sanitariuszką w szpitalu zgrupowania "Chrobry II" przy ul. Mariackiej w Śródmieściu. Obecnie jest lekarzem-dentystką w Gdansk.

Lisiecki Józef/1891-1965/

Urodził się 8 marca w Gąsowie, od 1920 r. zamieszkałym na Pomorzu, z zawodu kupcem w Torzowie, żonaty z Kociewianką z Osieka pod Skórczem. W Powstaniu Warszawskim był intendentem w baonie "Kilinski" w Śródmieściu. Zmarł w Gdansk 5 grudnia 1965 r.

Lisiecki Zygmunt

Urodził się 17 lutego 1925 r. w Bydgoszczy z matki pochodzącej z Osieka pod Skórczem. W 1939 r. zamieszkiwał w Torzowie. Wszedł w Powstanie Warszawskim w zgrupowaniu "Chrobry II" w Śródmieściu. W latach 1945-1947 był w PZ w Francji, a potem w Anglii. Odznaczony został m.in. brytyjskim wyróżnieniem "Meritorial Medal 1939-1945" i Warszawskim Krzyżem Powstańczym.

Władysław Waldemar Ozimek urodził się 30 maja 1925 r. w Toruniu w rodzinie Feliksa i Janiny Ozimeków, którzy w 1928 r. sprowadzili się do Sterogardu, gdzie ojciec zawodowo służył w 2 Pułku Szwoleżerów Rokitnianskich. Waldemar ukończył szkołę powszechną, a potem pierwszą klasę gimnazjum. Był hercerzem. Dnia 20 VIII 1939 r. nie porządkował się zarządzeniu o ewakuacji rodzin wojskowych. Z ojcem wziął udział w wojnie 1939 r., w tym od 14 września z bronią w rękach. W początkowych latach okupacji skierowany na roboty przymusowe, dwukrotnie z nich uciekał, choć zawsze przytępiony. Dnia 4 marca 1943 znalazł się w Warszawie, tam przyjęty do AK i w niej skierowany do grupy dywersyjnej. W sierpniu 1943 r. przebywał okresowo w Siedlcach, gdzie skontaktował się z ludźmi Gwardii Ludowej. Dnia 17 marca 1944 r. wraz z Edwardem Pawłem z Warszawy otrzymali ważne zadanie organizacyjne, po wykonaniu którego skryli się w magazynie broni AK. Gestapo wpadło jednak na ich trop. W wyniku ostrej wymiany strzałów poległo kilku Niemców, ale śmiertelnie ranni zostali również Ozimek i Paweł. Ich zwłoki przewieziono przez Niemców do kostnicy. Wobec sciążenia tych ciał z nóg Ozimka znaleziono zaświadczenie o jego udziale w wojnie 1939 r., wystawione przez jednostkę WP. Po 10 dniach grupa AK wykupiła zwłoki obydwóch poległych Polaków dla zorganizowania im pogrzebu, który nastąpił na cmentarzu komunalnym na Bródnie.

1 XI 1992 r. /-/ Józef Milewski

Bibliografia

1. J. Milewski, Herceże sterogardzcy 1939-1945. Sterogard Gd. 1967
2. Księga imiennej strat ludzkich II wojny światowej/Koriewie/, Sterogard Gd. 1983 r.

Just fot. - dobra

Pełkowski Paweł Edmund/1905-1986/

15

Urodził się 4 grudnia w Małym Bukowcu koło Zblewa w rodzinie Franciszka i Marty, w której urodziła się też 16 IX 1920 córka Helena. Absolwent gimnazjum w Sterogardzie w 1925 r. w 1931 r. uzyskał dyplom magistra farmacji na Uniwersytecie Poznańskim. Pracował m. in. w aptece w Sterogardzie, a od 1 IV 1934 r. w fabryce chemicznej Boskompe. W okupacji więzion w Vickorie Schule w Gdansk, po czym zamieszkał w Warszawie. W Powstaniu warszawskim udzielił pierwszej pomocy rannym w Śródmieściu, w schronach przy ul. Jasnej Chmielnej i Łotwej. więzion obozów Oświęcim, Chemitz i Suleu/Wrocławskie/. Po wyzwoleniu uruchomił aptekę w Łozewie, a w latach 1949-1976 prowadził aptekę w Miastku. Zmarł w Gdansk 22 II 1986 r. Odznaczony m. in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem XXX-lecie Polski Ludowej oraz Odznaką za Wzorową Pracę w Między Zdrowie.

4. I 1993 r. /-/ Józef Milewski *J. Milewski*

Bibliografia

1. "Farmacje Polskie", Warszawa K, 1979, s. 611
2. Józef Milewski. Kociewiecy w Powstaniu warszawskim/1944 r/ IMLK, Sterogard Gd. 1986 r.

Polewicz Mieczysław - "Mietek"

16

Urodził się w Łezewie 17 listopada 1920 r. Powstaniu "arszewski
walczył w Śródmieściu w kompanii majora "Iwo" /Bakrzewskiego/ w cha-
rakterze dowódcy drużyny saperów w plutonie saperów por. "Dobro-
sława" od 6 IX do 5 X 1944 r. Oddział ten wykonywał m.in. przeko-
py w śl. Jerozolimskich. Prowadził dziennik wyderzeń jednostki.
Po wojnie wrócił do Łezewa. Inżynier-mechanik. Odznaczony m.in.
Brązowym Krzyżem Zasługi, Złotym Krzyżem Zasługi i warszawskim
Krzyżem Powstańczym.

Potocki Henryk /1928-1944/.

17

Urodził się 2 lutego w Łezewie w rodzinie Maksymiliana i Marty.
Absolwent szkoły powszechnej, harcerz. W wrześniu 1939 r. uciekł do Anina, a potem do Warszawy. Uczestnik tajnych kompletów nauczniczych. Należał do "Zarych" "Zeregów". W chwili wybuchu Powstania Warszawskiego był łącznikiem w kompanii szturmowej 3 Batalionu 7 p.p. AK "Garłuch" "majors" "Wysockiego" /Stanisław B. Białecki/ na Okęciu. Poległ 1 sierpnia 1944 r.

Rebenda Stefanie z Józwiaków/1901-1981/

W 5 K 18

Urodziła się 3 stycznia w Warszawie w rodzinie Klemense i Florentyny z Grenkiewiczów. Mąż z córką Stefanią/zamężną Matjes/ brała udział w Powstaniu warszawskim jako sanitariuszka w Grupie "Północ". Przebywała w obozach koncentracyjnych Ravensbrück i Tschernhausernburg. Po wojnie zamieszkała z córką Stefanią w Starogardzie Gd, gdzie zmarła 1 maja 1981 r., tamże pochowana. wdowa.

4 I 1993 r. /-/ Józef Milewski

Bibliografia

Józef Milewski. Kociwiacy w Powstaniu warszawskim/1944 r/
IMZK, Starogard Gd. 1985 r.

Rokowska Helena

Urodziła się w Łozewie 3 kwietnia 1900 r. w rodzinie Leona i Walerii z Brzezinskih. Tam ukończyła szkołę powszechną i średnią w latach 1906-1916. Egzamin dojrzałości uzyskała w gimnazjum humanistycznym w Toruniu w 1922 r. Studiowała język i literaturę niemiecką na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Od 1 VIII 1929 r. nauczycielka w Gimnazjum Polskim w Gdansk. Od września do 4 listopada 1939 r. pracowała w konsulacie szwedzkim w Gdansk. Udzielała pomocy Polakom. Aresztowana 19 III 1939 r. wywieziona do Warszawy. W czasie Powstania Warszawskiego, w którym brała udział, została ranna odłamka pocisku artyleryjskiego. We wrześniu 1945 r. wróciła na Wybrzeże. Została odznaczona m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski/1973/.

4. I 1993 r. /-/ Józef Milewski *Uwieloska*.

Tadeusz Cezary Rekowski/1921-1944/-"Rulicz"

Tadeusz Cezary Rekowski urodził się 27 VIII 1921 r. w Sterogardzie w rodzinie kontrolera kasy miejskiej Alfonsa i Stanisławy. W latach pobytu w gimnazjum należał do organizacji harcerskiej. W początkach 1940 r. udał się na staż do Warszawy. W czasie Powstania Warszawskiego był żołnierzem batalionu AK "Bazyle" na Mokotowie. Dnia 2 sierpnia został ciężko ranny w nogę, którą mu amputowano w szpitalu SS Elżbietanek 27 sierpnia. Złut się doskonale, ale w czasie nalotu niemieckiego został przysypany w piwnicy 29 sierpnia. Nastąpił krwotok. Zmarł na skutek upływu krwi 5 września 1944 r. w szpitalu, w piwnicy przy ul. Szustre nr 13. Pochowany został w ogródku przy ul. Szustre pod pseudonimem/ bez nazwiska/. W 1945 r. został ekshumowany na cmentarz Powstanców na Woli do wspólnej mogiły powstanczej. Jesienią 1983 r. Rada Państwa PRL pośmiertnie nadała mu Warszawski Krzyż Powstancy, który siostra, Elżbieta, przekazała w darze Muzeum Ziemi Kociewskiej w Sterogardzie Gd. Imię Rekowskiego figuruje symbolicznie na pomniku wielki i męczeństwo harcerzy w Sterogardzie Gd.

1 XI 1992 /-/ Józef Milewski

Bibliografia

1. J. Milewski. Harcerze sterogardzcy 1939-1945. Sterogard Gd. 1987
2. Księga imienne straci ludzkich II wojny światowej/Kociewie/. Sterogard Gd. 1983 r.

Rozenkranz Edwin/1925-1992/-"Kamien"

Urodził się 2 czerwca we wsi Czatkowy pod Łezewem jako najstarszy syn Leonarda, inspektora kontroli skarbowej na granicy z Wolnym Miastem Gdanskim, i Anny z d. r. w latach 1937-1939 Edwin uczęszczał do Państwowego Liceum i Gimnazjum Męskiego w Łezewie. W latach okupacji rodzina została wysiedlona przez hitlerowców do Generalnej Gubernii, co pozwoliło Edwinowi na ukończenie na kompletach prywatnych dwóch kolejnych klas szkoły średniej i uzyskanie świadectwa dojrzałości. W Warszawie wstąpił on niebawem do AK i jako strzelec 5 kompanii Batalionu "Gozdawa" im. Stefana Czarnieckiego wziął od 1 sierpnia 1944 r. udział w Powstaniu Warszawskim. Walczył przez cały czas na Starówce pod pseudonimem "Kamien". Chrzest ogniowy otrzymał już w pierwszej nocy powstanczej w krwawym szturmie na kompleks gmachów Państwowej Wytwórni Papierów Kartonowych. Jego kompania stoczyła i później ciężkie walki, w których straciła około 80% swoich żołnierzy. Dnia 30 sierpnia Edwin został ranny, po czym skierowany na leczenie do szpitala na Wesołej. Dowództwo powstancze odznaczyło go Krzyżem "Złoty" Powstania poźniej sanitariuszkę Izabelę Lisiecką, z którą później się ożenił. Po upadku Powstania znalazł się w niewoli niemieckiej. Po wojnie opublikował wspomnienie pt Dwanaście opowiadań żołnierzy Batalionu "Gozdawa" im. Stefana Czarnieckiego. Po wyzwoleniu wrócił do Łezewa, gdzie podjął pracę w administracji państwowej. W latach 1948-1952 ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Poznańskiego w stopniu magistra. W 1960 r. uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych, a w 1968 obronił pracę doktora habilitowanego w Uniwersytecie Poznańskim. Od 1970 r. pracował jako naukowiec w Uniwersytecie Gdańskim, gdzie w 1984 r. uzyskał nominację na profesora nadzwyczajnego. Prowadził wykłady w paryskiej Sorbonie. Opublikował około 150 prac naukowych. Prywatnie gromadził stare monety. Był znawcą prawa morskiego

Wielos ożeranie

MSK 23

Urodziła się 17 marca 1928 r. w Warszawie w rodzinie Stanisława Rebandel i Stefani z Józwiaków. W Powstaniu Warszawskim była łączniczką i zaopatrzeniowcem w grupie AK "Północ" ppłk Karola Ziemińskiego - "Lechnowskiego". Potem więziona ją w obozach koncentracyjnych Ravensbrück i Sachsenhausen-Cronenburg. Po wojnie znalazła się w Starogardzie Gd. Uzupełniła wykształcenie średnie. Była kierowniczką sklepu optycznego w tym mieście. Emerytka.

4 I 1993 r. /-/ Józef Milewski

Milewski

Bibliografia

Józef Milewski. Kociwiciacy w Powstaniu Warszawskim/1944/.
TMK, Starogard Gd. 1986 r.

Norbert Węsierski urodził się 5 listopada 1921 r. w Gdansku-
Wrzeszczu w rodzinie Jany i Marty, dziewczęcy Polonii Gdanskiej.
We wrześniu 1933 r. został przyjęty do gimnazjum państwowego w
Sterogardzie, które ukończył. W czerwcu 1939 r. uzyskał w tym mies-
cie świadectwo dojrzałości w liceum. Należał do drużyny harcerskiej
w listopadzie 1939 r. hitlerowcy wysiedlili rodzinę w okolice Lubli-
na. Stąd w lutym 1940 r. Norbert wyjechał do Tarnowa. Pracował w
"Caritasie", a następnie w placówce Rady Głównej Opiekuńczej, zajmu-
jącej się niesieniem pomocy więźniom i wysiedlencom oraz zaopatrze-
niem kuchni ludowych w żywność. W dniu 15 czerwca 1942 r. Węsierski
zginął z rąk gestapowców w mieszkaniu przy ul. Stefańskiej w Tarno-
wie. Pochowano go na Starym Cmentarzu w Tarnowie. Przyczyną tre-
gedii była przynależność Norberta do organizacji konspiracyjnej,
zapewne do AK.

1 XI 1992

/-/ Józef Milewski

Bibliografia

1. Korespondencja dr I. Węsierskiej z 15 IV 1967 r. do autora
2. J. Milewski, Harcerze sterogardzcy 1939-1945. Sterogard Gd. 1967

Jest fot. - niedane

Witold Kazimierz Wette/1921-1944/-"Dzik"

Witold Kazimierz Wette urodził się 27 maja 1921 r. w Sterogardzie w rodzinie robotnika Kazimierza i Anny z d. Flizik. Do był wykształcenie w zakresie szkoły powszechnej. Do wybuchu wojny 1939 r. pracował w kancelarii adwokata Stankiewicza w Sterogardzie. Był harcerzem. Ostatnio był zastępowym 41 Pomorskiej Drużyny Harcerskiej/wodnej/. W momencie wybuchu wojny 1939 r. zgłosił się w charakterze ochotnika do WP. Dostał się do niewoli niemieckiej, z której wrócił na przełomie 1939 i 1940 r. W maju 1942 r. wyjechał na stałe do Warszawy. Tam w 1944 r. ukończył w stopniu kaprała podoficerską szkołę konspiracyjną. Brał udział w Powstaniu Warszawskim jako dowódca drużyny kompanii 0-2 o-2 pułku AK "Beszte" pod pseudonimem "Dzik". Brał udział m. in. na wysuniętej placówce w al. Niepodległości nr 117-119. Dnia 26 września w południe został ciężko ranny, tracąc obydwie nogi. Około godziny 18 do zniszczonej placówki wdarli się Niemcy i w bandycki sposób zabili m. in. "Dzika". Kapral Wette w uznaniu zasług i wykazanej na polu walki odwagi jeszcze w czasie jej trwania został odznaczony krzyżem Virtuti Militari V klasy. Jego imię zostało symbolicznie umieszczone na pomniku walki i męczeństwa harcerzy w Sterogardzie Gd.

1 XI 1992 r. /-/ Józef Milewski

Bibliografia

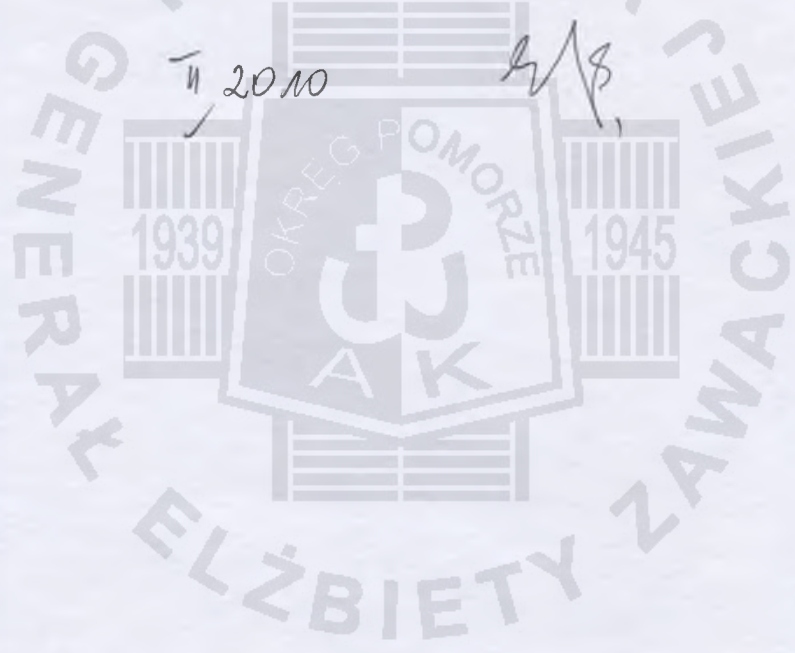
1. Zaświadczenie nr 4/203 z 4 XI 1957 r. Sekcji Historyczno-Weryfikacyjnej b. pułku AK "Beszte" w Warszawie/w posiadaniu siostry poległego, Zofii Balou/
2. J. Milewski. Harcerze sterogardzcy 1939-1945. Sterogard Gd. 1967

Breń fot.

Biogramy autorstwa Józefa Milewskiego - nie związani z Pomorzem:

1. ⁺⁺ Florek Tadeusz
2. ⁺⁺ Garmuszewski Antoni
3. ⁺⁺ Głobincko Bolesław
4. ⁺⁺ Jarosz Franciszek
5. ⁺⁺ Rokita Wacław
6. ⁺⁺ Szymanski Bronisław

11 2010 *MS*

nie mierzać. 22

nie dób.

Florek Tadeusz - "Tadeusz" /1926-1991/

Urodził się 20 października w Warszawie w rodzinie ^{zawod} Franciszka i Zofii. ^{bran} Wykuszyci ^{uznany z mery} należał do organizacji konspiracyjnej. Wziął udział w Powstaniu warszawskim, walcząc w stopniu st. strzelca w Pułku AK "Baszta" na trasie Sadyba, Sialce, Żerniaków, Łokotów. Po wyzwoleniu ukończył studia medyczne i w charakterze lekarza osiedlił się na stałe w Starogardzie Gd. Pracował społecznie, w ^m w organizacji kombatanckiej. w 1979 r. został awansowany do stopnia majora rez. Ostatnio pracował jako specjalista chorób płuć w szpitalu rejonowym. Odznaczony był m. in. Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem za Warszawę 1939-1945, Medalem Zwycięstwa i Wolności 1945, Odznaką Grunwaldu, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski /1984/ oraz warszawskim Krzyżem Powstańczym. Zmarł w Starogardzie Gd. 14 lipca 1991 r. i tam został pochowany.

3.I 1993 r.

/-/ Józef Milewski

Bibliografia

Józef Milewski. Kociewiaczy w Powstaniu warszawskim /1944 r./.
TMZK, Starogard Gd. 1986 r.

Mr. Milewski
GG

mi mierzwi 22

nie dotyczy 2

Garnuszewski Antoni /1886-1964/

Urodził się 26 marca w Warszawie. Włączył się w wydarzenia rewolucyjne 1905 r. w Odessie. Dyplom inżyniera morskiego I stopnia uzyskał w Petersburgu w 1913 r. Został oficerem marynarki wojennej carskiej Rosji w Kronsztadzie. Organizował i w latach 1920-1929 był dyrektorem pierwszej w Polsce Szkoły Morskiej w Tezewie, której pierwszy rocznik z jego inicjatywy wziął w większości udział w wojnie bolszewickiej. W 1929 r. przeprowadził się do Gdyni, z której w 1939 r. okupant hitlerowski wysiedlił go do Generałnej Guberni. Brał udział w Powstaniu Warszawskim, które skończył w obozie dla internowanych w Pruszkowie, potem w Jędrzejewie, a następnie we wsi Cierno. Po wyzwoleniu w służbie polskiego morza pracował w Gdansk. Zmarł w Gdyni 17 VIII 1964 r. Był odznaczony m. in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. W Tezewie jest Osiedle Inż. Garnuszewskiego.

4 I 1993 r /-/ Józef Milewski *Milewski*

bibliografia

Józef Milewski. Kociewiaczy w Powstaniu Warszawskim/1944 r/
TMK, Starogard Gd. 1986 r.

*nie świędony
z Dom.*

Hołówko Bolesław

nie mmi borec

z? nie ob? autor? 3

Urodził się 1 listopada 1924 r. w Wilnie. W Powstaniu Warszawskim walczył od 1 sierpnia do 27 września 1944 r. na Mokotowie w pułku AK "Baszta" /do upadku tej dzielnicy/, w baonie "Olza" /Władysław Jaworowski/, w kompanii "Oś". Odznaczony m.in. Krzyżem Walecznych i Brązowym Krzyżem Zasługi z Mieczami. Po wyzwoleniu został lekarzem-weterynarzem, ostatnio zatrudnionym w Skarzewach b. powiatu koscierskiego.

(J. Miłkowski)

Jarosz Franciszek/1916-1969/

Urodził się 20 września w USA. W międzywojniu wrócił do Polski.
Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 r., w której został ranny.
Spędził do niewoli niemieckiej. Po wyjściu z niej przebywał w War-
szawie, angażując się w działalność konspiracyjną. 5 sier-
pnia 1944 r. został powstańcem warszawskim. ^{Był} został ranny. ^{Przebywał} na robotach
przymusowych w Niemczech. Ostatnio zamieszkiwał u znajomych Franko-
wskich w Smętowie Granicznym na Kociewiu, gdzie zmarł 13 stycznia
1969 r. i został pochowany. Na tablicy nagrobkowej wynika udział w
Powstaniu warszawskim. *1-1 M. Luch*

Rokita Jarosław

nie słof

nie mmunerae
28

Urodził się 9 IX 1925 r. w Warszawie w rodzinie piekarza 5
Walentego i Apolonii z Szerów. W pierwszych latach okupacji na-
leżał do Szarych Szeregów na kuli w Warszawie. Od 1 VIII 1944 r.
walczył tam jako szeregowiec w Zgrupowaniu AK ppłk "Radoszawa" /
Jana Kazurkiewicza/. W nocy 27 sierpnia znalazł się w obo-
zie przejściowym w Pruszkowie, skąd 2 września został przewiezio-
ny do obozu koncentracyjnego w Mauthausen-Gusen, otrzymując tam
literę "P" i nr 94 165. Większość czasu spędził w podobozie Kom-
mando Wiener-Neustadt koło Wiednia, skąd wrócił "marszem śmierci"
do centrali w Mauthausen-Gusen 30 IV 1945 r. Obóz wyzwolili Ame-
rykanie. Rokita wrócił do kraju, zamieszkuje w latach 1946-1981
w Elblągu, potem w Tezowie. Inwalida wojenny, kombatanent.

4.I 1993 r. /-/ Józef Milewski *J. Milewski*

Bibliografia

Józef Milewski. Koczownicy w Powstaniu Warszawskim/1944/.
TMZK. Starogard Gd. 1988 r.

mi komisorec

Σ7

Szymanski Bronisław - "Struś"

nie chob.

6

Urodził się 25 stycznia 1930 r. w Warszawie. Należał do Żarych Szeregów, biorąc udział w ich działalności konspiracyjnej. Powstaniu warszawskim donosił walczącym żywność, zbierał z rzutów amunicję, żywność i lekarstwa /18-30 IX 1944/ najpierw na Marymoncie, a potem na Żoliborzu. Był jednym z najmłodszych uczestników tego Powstania. Przebywał w obozie koncentracyjnym Ravensbrück, a potem na robotach przymusowych. Wrócił do Warszawy 7 maja 1945 r. Potem przeprowadził się na stałe do Łodzi. Inżynier rolny. Odznaczony m. in. Srebrnym Krzyżem Zasługi i "Medalem 1000-lecia Polski Ludowej.

4. I 1998 r. /-/ Józef Milewski

Wielki

Bibliografia

Józef Milewski. Kociewiecy w Powstaniu warszawskim/1944/
TMZK Starogard Gd. 1986 r.

T: M-1618/2557 Pom.

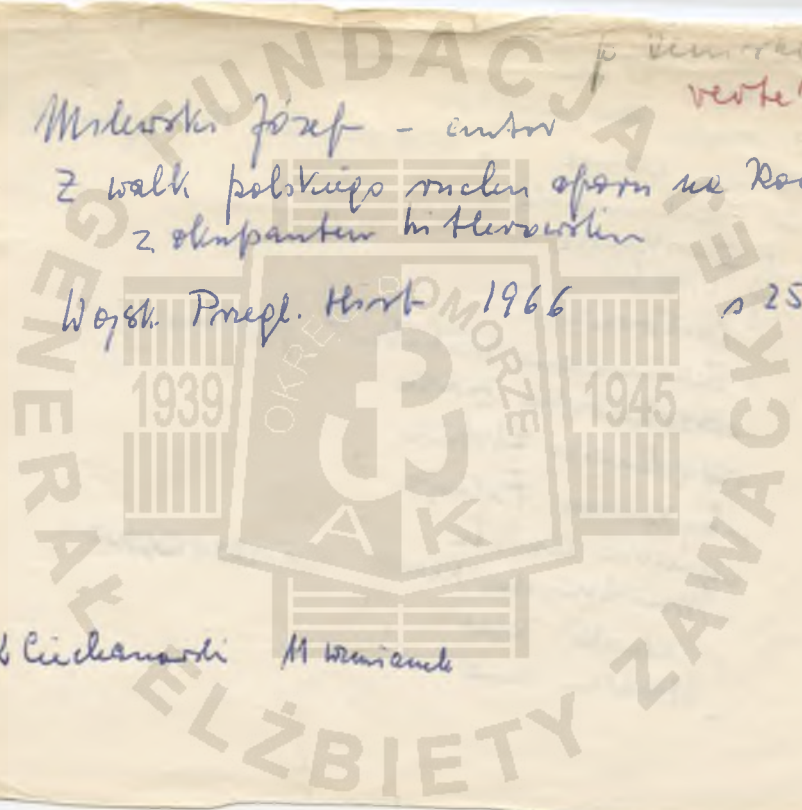
Starogard

Dilewski Józef

✓. Glarty informacyjne
k. 1

Milostki Józef - autor
z walk polskiego okrętu opornego na Kocubinie
z okupantem hitlerowskim
Wojst. Przepł. Hirt 1966 s. 256 - 290

K. Ciechanowski M. Winiarski

- 2 Kobiety wybrane
 + zegarowe Bronistawa
 ✓ Helene Lange i 150 wstawni PCK (wymiar: 9)
 ✓ W Felchmanowa
 ✓ F Daskowska
 ✓ G Wrobel
   + zastawicowa
   ✓ Remurowna Elżbieta - Jaszczak
   ✓ Barbara Zinta
   ✓ Władysława Elżbieta
   ✓ Sykonia Felicya
   ✓ Głuska Anna
   ✓ Miłobędzka Klara - Kierdzinska
   ✓ Salska Klara
   ✓ Strehl Anna

K

Milewski Józef

